1e Voortgangsrapportage 2026

WETTERSKIP FRYSLÂN

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 4
Voorwoord 5
Samenvatting 6
Programma Bestuur en organisatie 9
Programma Waterveiligheid 17
Programma Watersysteem 24
Programma Waterketen 33
Overzicht van dekkingsmiddelen 38
Onvoorzien 39
Overzicht van baten en lasten 40
Mutaties reserves 42
Overzicht van lopende investeringen 43
Bijlagen 44
Definities beleidsproducten 44
Lijst met afkortingen 45

Voorwoord

Voor u ligt de eerste voortgangsrapportage over het verslaggevingsjaar 2026. Conform de planning en control (P&C) cyclus wordt tweemaal per jaar een voortgangsrapportage opgesteld, waarmee het dagelijks bestuur verantwoording aflegt aan het algemeen bestuur over de voortgang van de uitvoering van de begroting 2026. In deze voortgangsrapportage zijn de meest actuele gegevens meegenomen in de prognose van de baten en lasten. Als onderdeel van de P&C-cyclus sturen we door middel van deze rapportage bij voor de volgende jaren.

Deze voortgangsrapportage is in opzet anders dan voorgaande jaren. Zoals aangekondigd in de begroting 2026 willen we met de doorontwikkeling van de P&C-cyclus en de bijbehorende producten (begroting, voortgangsrapportages en jaarstukken) gehoor geven aan de wensen van het algemeen bestuur. Zo is door middel van de voortgang op prestatie-indicatoren meer aandacht gegeven aan de reguliere taken en lichten we op alle doelstellingen toe wat we gaan doen en/of hoever het ermee staat.

De eerste ervaring die we met deze werkwijze hebben opgedaan komt tot uitdrukking in deze 1e voortgangsrapportage 2026. We constateren dat het gewenste (ambitie)niveau nog niet is bereikt. We gaan door met het ophalen van de informatiewensen en waar de bestuurlijke prioriteiten liggen en hoe daar invulling aan kan worden gegeven. Belangrijk hierbij is welke definitie we hanteren voor prestatie indicatoren (stuurwaarde) en welke informatie dient als meetwaarden (gegevens?voor?bedrijfsvoering).?

Het overzicht van de financiële baten en lasten van de exploitatie is vereenvoudigd om de leesbaarheid te verbeteren. De financiële structurele effecten uit deze voortgangsrapportage zijn ook vertaald in de perspectiefnota 2027-2031.?

De aanpassingen van de verzamelkredieten is gemandateerd aan het dagelijks bestuur. Voor de volledigheid wordt ter kennisgeving aan het algemeen bestuur in deze rapportage ook de voortgang op de investeringen weergegeven welke van invloed zijn op de verzamelkredieten.?

Foarwurd

Foar jo leit de earste fuortgongsrapportaazje oer it ferslachjier 2026. Neffens de planning- en kontrôlesyklus (P&C-yklus) wurdt twa kear yn it jier in fuortgongsrapportaazje opsteld, dêr't it deistich bestjoer mei ferantwurding ôfleit oan it algemien bestjoer oer de fuortgong fan de útfiering fan de begrutting 2026. Yn dizze fuortgongsrapportaazje binne de meast aktuele gegevens meinommen yn de prognoaze fan de baten en lêsten. As ûnderdiel fan de P&C-syklus stjoere wy mei dizze rapportaazje by foar de kommende jierren.

Dizze fuortgongsrapportaazje hat in oare opset as yn foargeande jierren. Lykas oankundige yn de begrutting 2026 wolle wy mei de trochûntwikkeling fan de P&C-syklus en de dêrby hearrende produkten (begrutting, fuortgongsrapportaazjes en jierstikken) temjittekomme oan de winsken fan it algemien bestjoer. Sa is der troch middel fan de fuortgong op prestaasje-yndikatoaren mear omtinken jûn oan de reguliere taken en ljochtsje wy by alle doelstellings ta wat wy dwaan sille en/of hoe fier't wy dêrmei binne.

De earste ûnderfiningen dy't wy mei dizze wurkwize opdien hawwe, komme ta utering yn dizze 1e fuortgongsrapportaazje 2026. Wy konstatearje dat it winske ambysjenivo noch net berikt is. Wy geane troch mei it opheljen fan de ynformaasjewinsken, it yn kaart bringen fan de bestjoerlike prioriteiten en hoe't dêr ynfolling oan jûn wurde kin. Dêrby is wichtich hokker definysje wy brûke foar prestaasje-yndikatoaren (stjoerwearden) en hokker ynformaasje tsjinnet as mjitwearden (gegevens foar de bedriuwsfiering).

It oersjoch fan de finansjele baten en lêsten fan de eksploitaasje is ferienfâldige om de lêsberens te ferbetterjen. De finansjele strukturele effekten út dizze fuortgongsrapportaazje binne ek ferwurke yn de perspektyfnota 2027–2031.

De oanpassingen fan de sammelkrediten binne mandatearre oan it deistich bestjoer. Foar de folsleinens wurdt yn dizze rapportaazje, ta kennisjouwing oan it algemien bestjoer, ek de fuortgong fan de ynvestearrings werjûn dy't fan ynfloed binne op de sammelkrediten.

Samenvatting

Actuele ontwikkelingen

In het volgende overzicht zijn de mutaties per programma opgenomen.

Staat van baten en lasten

Excel-tabel

bedragen x € 1.000

	Oorspronkelijke begroting 2026	Technische wijzigingen 2026	Actuele begroting 2026	Voorstel budgetwijziging	Nieuwe actuele begroting 2026
Baten					
Programma Bestuur en Organisatie	2.590	-301	2.289	-0	2.289
Programma Waterveiligheid	1.717	-0	1.717	-0	1.717
Programma Watersysteem	2.704	-0	2.704	100	2.804
Programma Waterketen	1.000	-236	763	1.049	1.812
Overzicht Dekkingsmiddelen					
Belastingopbrengsten	225.098	-0	225.098	-0	225.098
Dividenden	2.900	-0	2.900	148	3.048
Overige algemene opbrengsten	1.918	-0	1.918	25	1.943
Saldo van de financieringsfunctie	242	-0	242	-0	242
Totaal Baten	**238.168**	**-537**	**237.631**	**1.322**	**238.953**
Lasten					
Programma Bestuur en Organisatie	-55.844	-795	-56.639	-115	-56.754
Programma Waterveiligheid	-36.555	105	-36.450	403	-36.047
Programma Watersysteem	-87.966	1.013	-86.953	2.643	-84.310
Programma Waterketen	-57.327	209	-57.118	-1.447	-58.566
Overzicht Dekkingsmiddelen		-0			
Belastingopbrengsten	-5.753	4	-5.748	-0	-5.748
Saldo van de financieringsfunctie	-242	-0	-242	-0	-242
Onvoorzien		-0			
Onvoorzien	-150	-0	-150	-0	-150
Totaal Lasten	**-243.837**	**537**	**-243.300**	**1.484**	**-241.816**
Reserves					
Reserves	5.669		5.669	200	5.869
Totaal Reserves	**5.669**	**-0**	**5.669**	**200**	**5.869**
Begroot resultaat	**0**	**-0**	**0**	**3.006**	**3.006**

Omschrijving (toelichting)

Voorstel begrotingswijzigingen

Zoals bij de behandeling van de jaarstukken 2025 is toegezegd, zijn de structurele effecten uit de jaarrekening 2025 vertaald in deze voortgangsrapportage en stellen we een aantal begrotingswijzigingen voor met een positieve bijstelling van de begroting van € 3 miljoen.

De belangrijkste verschillen bestaan uit:

- Scherper begroten van de energielasten:
  De volatiele energiemarkt, een dynamisch energiecontract?en?weersafhankelijkheid van een substantieel deel van ons verbruik, maakt nauwkeurig ramen complex.?We?werken aan een verbeterde methodiek, gericht op nauwkeuriger kwantificeren van onze energiebehoefte, consistenter rapporteren van risico's en afwijkingen, en het tijdig inzichtelijk maken van effecten van duurzame investeringen. Daarbij splitsen wij de kosten uit naar verbruikstype (rwzi's, gemalen, kantoren) en kostencomponent (levering, netwerk, belastingen). Dit stelt ons meer in staat om gerichte keuzes te maken ten aanzien van beïnvloeding van het energiegebruik.?Dit leidt tot een?aanscherping van de energielasten, enerzijds vallen de lasten € 0,6 miljoen lager uit en anderzijds zijn de baten uit energieopwekking en door bijdragen van derden € 0,5 miljoen hoger.?
- Lagere uitgaven van de kapitaallasten:
  Vertraging in de realisatie zorgt voor lagere rente en afschrijvingen van € 1,3 miljoen.
- Gedragscode soortenbescherming:
  De beschikbaar gestelde middelen zijn niet voor de totale omvang nodig gebleken. De werkelijke kostenstijging blijkt veel beperkter doordat op het laatste moment aanpassingen en een praktische interpretatie van de gedragscode in meer gevallen kon worden volstaan met bestaande, efficiëntere onderhoudsmethoden zoals klepelen. Ook blijkt in de praktijk dat we al meer in lijn met de gedragscode maaien. Hierdoor vallen de extra kosten voor de implementatie van de gedragscode substantieel lager uit dan eerder berekend. Dit geeft een besparing van € 585.000 op deze budgetten.

Daarnaast zijn er nog diverse voor- en nadelen op verschillende beleidsterreinen. Zo zijn voor onder andere diensten voor derden en uit dividend hogere baten ontvangen. Daarnaast zijn de kosten met ingaande van 2026 voor grensoverschrijdend afvalwater gestegen. Per saldo leidt dit tot een aanpassing van baten en lasten van € 21.000.

Verderop in de rapportage wordt per programma nog een nadere toelichting gegeven op de afwijkingen van de baten en lasten.

Budgetneutrale wijziging
De budgetten voor het Persoonsgebonden Basis Budget zijn gecentraliseerd bij het programma Bestuur en Organisatie. Als gevolg hiervan is er sprake van een budgetverschuiving tussen de programma's. Daarnaast zijn er nog enkele verschuivingen in budgetten waaronder klimaatadaptieve middelen, die beter aansluiten waar de uitvoering ook plaatsvindt.

Belastingopbrengsten

Omschrijving (toelichting)

Op basis van de rapportage over het 1e kwartaal van het noordelijk belastingkantoor zijn de verwachte belastingopbrengsten 2026 in lijn met de begroting.

Investeringen 2026

Omschrijving (toelichting)

Bij het vaststellen van de begroting 2026 heeft het algemeen bestuur de investeringsplanning 2026 vastgesteld. Zij heeft daarmee het dagelijks bestuur gemandateerd om die projecten tegen de vastgestelde kredieten uit te voeren. Afgesproken is dat het dagelijks bestuur deze kredieten met een separaat besluit kan verstrekken aan de organisatie. Pas dan kan het project daadwerkelijk worden gestart.

In de onderstaande tabel zijn in de kolom oorspronkelijke begroting 2026, de te verstrekken investeringskredieten 2026 weergegeven. Het gaat hier om kredieten van investeringsprojecten die in 2026 starten. Deze investeringen zullen in de toekomst tot kapitaallasten (afschrijving en rente) gaan leiden in de exploitatie. De 1e prognose 2026 geeft de verwachte verstrekkingen weer. Mutaties op de verstrekte kredieten worden verrekend met de beschikbaar gestelde verzamelkredieten. De verschillen tussen de begroting en prognose worden toegelicht bij de desbetreffende programma's. Het verschil tussen bruto en netto kan verklaard worden door bijdragen van derden die wij ontvangen voor de projecten die wij uitvoeren, zoals subsidies, bijdragen van derden en/of cofinanciering.

Excel-tabel

(bedragen x € 1.000)

Project	Oorspronkelijke begroting 2026		1e Prognose 2026		Verschil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
Bestuur en organisatie	7.897	7.897	6.647	6.647	-1.250	-1.250
Waterveiligheid	206.887	34.987	203.600	33.500	-3.287	-1.487
Watersysteem	24.490	24.490	20.830	17.080	-3.660	-7.410
Waterketen	33.400	33.400	32.780	32.780	-620	-620
Eindtotaal	**272.673**	**100.773**	**263.857**	**90.007**	**-8.817**	**-10.767**

A = vrijgegeven via verzamelbesluit bij begroting 2026

B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur

Programma Bestuur en organisatie

Strategisch doel

We zijn een slagvaardige, wendbare en transparante organisatie die effectief inspeelt op maatschappelijke uitdagingen en verwachtingen rondom waterbeheer. Dit doen we door continu te investeren in goed bestuur, professionele bedrijfsvoering en nauwe samenwerking met de samenleving en andere overheden.

Assetmanagement speelt hierin een sleutelrol door het bieden van inzicht, sturing en samenhang in het beheer van onze assets, waarmee we duurzaam, doelmatig en toekomstgericht kunnen handelen.

Portefeuillehouder(s):	Luzette Kroon, Cees Pieter van Burgsteden, Remco van Maurik, Gerben de Boer, Monique Plantinga en Frank Jorna
Betrokken verbonden partijen:	Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. (Assetmanagement), Energiepark Ballumerbocht B.V., Nij Hiddum-Houw, Noordelijk Belasting Kantoor (NBK), Het Waterschapshuis, De Nederlandse Waterschapsbank N.V., Centre of Expertise Watertechnology, Unie van Waterschappen en Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân (OVEF)

Ambitie

De ambitie voor het programma bestuur en organisatie is om Wetterskip Fryslân blijvend te positioneren als een toekomstbestendige en professionele organisatie die in staat is de groeiende uitdagingen van klimaatverandering en duurzame ontwikkeling met daadkracht en innovatief vermogen aan te pakken. Voor een uitgebreide beschrijving verwijzen we hiervoor naar de begroting 2026.

Prestatie indicatoren

Door middel van meetbare grootheden geven we aan hoe goed, of hoe ver we zijn met het behalen van de doelstellingen. Ze geven de voortgang, kwaliteit en effectiviteit van beleid, projecten of programma's aan. De volgende kritieke prestatie indicatoren (KPI's) zijn voor 2026 opgenomen:

Nr.	KPI	Doelstelling	Meetwaarde	Realisatie 1e kwartaal 2026
1.	Betaaltermijn facturen binnen 30 dagen	Snellere betaling aan leveranciers om relaties te versterken en financiële betrouwbaarheid te tonen.	93% van de facturen wordt in 2026 binnen 30 dagen betaald. (totaal facturen 2024: 21.891 gemiddelde betaaldagen 21)	*97,9%* *Gemiddelde betaaltermijn is 8 kalenderdagen*
2.	Klachten binnen wettelijke termijn afgehandeld	Klantgerichte en betrouwbare overheid zijn.	93% van de klachten wordt binnen een termijn van maximaal 14 weken afgehandeld. (2024: 100%)	100%
3.	Bezwaarschriften binnen wettelijke termijn afgehandeld	Klantgerichte en betrouwbare overheid zijn.	90% van de bezwaarschriften wordt binnen een termijn van maximaal 18 weken afgehandeld. (2024: 88%)	100%
4.	Behaalde service voor het afhandelen van vragen bij het Klant Contact Centrum (KCC)	Klantgerichte en betrouwbare overheid zijn.	85% van de vragen wordt naar tevredenheid afgehandeld.	Nog niet bekend.
5.	CO_2-uitstoot in 2026 verminderd ten opzichte van 2025	Klimaatneutraal worden.	Lagere CO_2-uitstoot in 2026 dan in 2025.	Wordt niet real-time gemeten, maar 1 x per jaar over het afgelopen jaar.
6.	Duurzaamheid als gunningscriterium	Bijdragen aan de circulaire economie en klimaatdoelen binnen de organisatie.	60% van de aanbestedingen van diensten is duurzaamheid een gunningscriterium. Bij werken is dat 70%.	*86% voor Goederen en Diensten en 14% voor onze Werken*

7.	Omvang overhead	De overhead in FTE, ten opzichte van de totale formatie in FTE, blijft onder de referentiewaarde (uit vensters voor bedrijfsvoering).	Lager percentage overhead dan de referentiewaarde (2024: 26,9%)	14,8% (begroting 2026)
8.	Invulling vacatures	We zijn een aantrekkelijke werkgever.	94% van de opengestelde vacatures worden ingevuld. (2024: 91 vacatures, 96% ineens ingevuld)	95%
9.	Nieuw onderhouds-managementsysteem	Het systeem is operationeel in alle beheer- en onderhoudsprocessen en de datamigratie is afgerond; De beheerorganisatie is ingericht en er is een structurele beheerorganisatie actief met duidelijke rollen, verantwoordelijkheden en werkprocessen; Ondersteunt de integrale informatievoorziening om analyses te maken voor onze assets ten behoeve van ons assetmanagement	Eind 2026 is het nieuwe onderhoudsmanagementsysteem volledig geïmplementeerd binnen de organisatie.	Op schema
10.	Een toekomstbestendig en geïntegreerd digitaal register (GIS Blauw-Damo) voor Watersysteem, Waterketen en Keringen	Het op DAMO gebaseerde kernregister en procesregister zijn volledig geïmplementeerd en beschikbaar; 100% van de relevante data uit het oude systeem is succesvol gemigreerd naar het nieuwe register; Minimaal 90% van de primaire processen en informatieproducten zijn gekoppeld aan het nieuwe kernregister en procesregister; De beheerorganisatie is ingericht en er is een structurele beheerorganisatie actief met duidelijke rollen, verantwoordelijkheden en werkprocessen; Ondersteunt de integrale informatievoorziening om analyses te maken voor onze assets ten behoeve van ons assetmanagement	Implementatie is gereed voor 31 december 2026	Onderhanden
11.	We werken met één uniforme werkwijze zowel in nieuwe projecten als in onze beheer- en onderhoudsprocessen.	Alle assetstandaarden worden geactualiseerd zodat onder andere circulariteit op een praktische en toepasbare manier volledig is geïntegreerd in zowel beheer- en onderhoudsprocessen als in nieuwe projecten. Dit zorgt voor één uniforme werkwijze die duurzaamheid en toekomstbestendigheid waarborgt.	Eind 2026 zijn 5 van de 7 assetgroepen de assetstandaarden geactualiseerd	0%
12.	Doorlooptijd analyses laboratorium (afhankelijk van afspraak met opdrachtgevers).	Klantgerichte en betrouwbare overheid zijn.	90% van de analyses worden binnen 21 dagen gerapporteerd.	100%

Toelichting op prestatie-indicatoren

1. In het eerste kwartaal is 97,9% van de facturen binnen 30 dagen betaald op basis van de aankomstdatum (moment dat de factuur bij het Wetterskip binnenkomt en in het financieel systeem geregistreerd wordt). Het gemiddeld aantal dagen tussen de aankomstdatum en de betaaldatum bedraagt 8 kalenderdagen in het eerste kwartaal. Het gemiddeld aantal dagen tussen de factuurdatum en de betaaldatum bedraagt 10 kalenderdagen.
2. Er zijn in 2026 klachten ingediend, maar ook hier geldt dat deze allemaal binnen de gesteld termijn zijn afgehandeld of in overleg zijn aangehouden, waardoor de termijn gestuit is.
3. In 2026 zijn tot nu toe 20 bezwaren binnengekomen. Alle ontvangen bezwaren zijn op dit moment nog in behandeling of binnen de termijn afgehandeld.
4. Periodiek monitoren we de klantentevredenheid. Dit kent een langere periode dan het eerste kwartaal. Voor nu zijn daar nog geen gegevens over bekend,

5. CO_2-uitstoot wordt ieder jaar in Q1 bepaald over afgelopen jaar. Vervolgens wordt het in september gepubliceerd in de Klimaatmonitor van de waterschappen
6. Voor de aanbestedingen voor Goederen en Diensten zal de benoemde prestatie van 60% gehaald worden in 2026. Aanbestedingen voor Werken worden voor circa 90/95% gegund op laagste prijs en hierbij wordt duurzaamheid niet als gunningscriterium toegepast. Daarom zal bij Werken de benoemde prestatie van 70% niet gehaald worden in 2026. Duurzame criteria worden bij de aanbestedingen van Werken wel in een bestek verwerkt of als eisen gesteld conform het Klimaatprogramma en/of bestuurlijk vastgestelde doelstellingen en ambities
7. Bij het opstellen van de begroting 2026 bedroeg het overheadpercentage 14,8%. Deze gegevens worden bij het opstellen van de jaarstukken opnieuw berekend.
8. Het invullen van de vacatures verloopt goed. Wel zien we een terugloop in het aantal reacties op specifieke disciplines.
9. De geplande implementatie loopt op schema.
10. De verwachting is dat implementatie eind 2026 gereed is.
11. In 2025 is een evaluatie gehouden waarin bepaald is welke verbeterstappen met betrekking tot standaardisatie gewenst zijn. Deze verbeterstappen worden vanaf april 2026, na de start van het nieuwe organisatiemodel, uitgevoerd. Vanwege capaciteitsgebrek, onder andere vanwege extra inzet voor het implementeren van het nieuwe onderhouds-managementsysteem, is de verwachting dat eind 2026 niet alle doelen van deze KPI gerealiseerd zijn.
12. De uitgevoerde analyses zijn allemaal binnen de afgesproken tijd opgeleverd.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Klimaatbestendig worden
Samen met de provincie hebben we de Blauwe Omgevingsvisie opgesteld: Fryslân Klimaatbestendig 2050+. Hierin analyseren we het watersysteem en de impact van klimaatverandering. We maken de visie concreet door deze te verwerken in ons beleid en onze plannen. Voor de Wadden richten we ons op het behoud van de zoetwaterbel, voor zand op water vasthouden, voor klei op het tegengaan van verzilting en voor veen op veenbehoud. De visie wordt nog verbreed met een Waterketenvisie en een integrale kustvisie in samenwerking met andere overheden.

We zijn gestart met het nieuwe Waterbeheerprogramma (WBP) voor 2028–2033. Dit wettelijk verplichte programma vertaalt de langetermijnvisie uit de BOvi naar concrete ambities, doelen en maatregelen. Het WBP laat zien hoe we samen met partners werken aan een toekomstbestendig watersysteem, de waterketen en waterkeringen. We volgen hierbij een participatief proces met stakeholders en leggen het programma eind 2027 ter besluitvorming voor aan het algemeen bestuur.

We hebben ervoor gekozen om de leidraad weging waterbelang gefaseerd te actualiseren. In de eerste stap actualiseren we de leidraad technisch: we zorgen dat deze aansluit op het vastgestelde beleid sinds 2013 en op de Omgevingswet. In deze fase wordt geen nieuw beleid toegevoegd. Omdat het om een technische actualisatie gaat, kan de leidraad worden vastgesteld door het dagelijks bestuur. Thema's waarvoor nieuw beleid nodig is, zoals waterrobuust bouwen, worden via afzonderlijke voorstellen aan het algemeen bestuur voorgelegd. Zodra dit beleid is vastgesteld, wordt de leidraad opnieuw geactualiseerd. Parallel hieraan blijven we in de praktijk toekomstbestendig adviseren bij ruimtelijke plannen. Daarbij nemen we de inzichten uit de BOvi al zoveel mogelijk mee in onze adviezen en gesprekken, ook wanneer deze nog niet zijn vastgelegd in formeel beleid.

In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van afgelopen maart hebben we het waterbelang nadrukkelijk onder de aandacht gebracht. We hebben ingezet op bewustwording en agendering van water en bodem als sturend principe in ruimtelijke keuzes. We zien deze thema's ook lokaal nadrukkelijk terugkomen.

Wetterskip Fryslân werkt via het Fries Bestuursakkoord Water en Klimaat (FBWK) samen met Friese gemeenten, provincie en Vitens aan klimaatadaptatie en de regionale uitwerking van het Deltaplan ruimtelijke adaptatie. Het huidige akkoord is eind 2025 afgelopen; een nieuw FBWK is in voorbereiding, inclusief uitvoeringsagenda. In het Provinciaal bestuurlijk overleg water (PBOW) van 6 maart 2026 is besloten om het huidige FBWK 2020-2025 met een jaar te verlengen en eind 2026 een FBWK 2027-2031 inclusief uitvoeringsprogramma ter instemming voor te leggen aan het PBOW.

Vanuit het FBWK is in 2025 gestart met de voorbereidingen voor een uitvraag die in 2026 zal worden gedaan voor het actualiseren van klimaatstresstesten (2018), zoals opgenomen in de Friese Klimaatatlas.

In 2026 richten we ons ook op de herijking van de Deltaprogramma's, waaronder de Deltabeslissing Zoetwater. Deze herijking is strategisch belangrijk voor de toekomstige verdeling van zoet water in tijden van schaarste. We zullen in onze regio maatregelen moeten gaan verkennen om onze afhankelijkheid van het IJsselmeer te verkleinen en beter voorbereid te zijn op toenemende perioden van waterschaarste. We zijn in de zoetwaterregio bezig met de uitwerking van de doelen en maatregelen voor zoetwaterbeschikbaarheid, waarbij we onderscheid maken tussen gebieden met wateraanvoer en gebieden zonder wateraanvoer. In het najaar wordt het pakket maatregelen (en de financiering) voorgelegd aan het bestuur. Voor dit pakket maatregelen vragen we een bijdrage aan uit het deltafonds.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Versterken verbinding met de omgeving
Door gebiedsgericht te werken betrekken we de samenleving bij onze opgaven en bouwen we samen aan gedragen en gebiedseigen oplossingen. Gebiedsgericht werken betekent dat integraal naar de opgaven in een gebied wordt gekeken: bodem, water, ruimte, landbouw, natuur en klimaat. Hierbij brengen we actief onze waterbelangen in voor zowel veilig, voldoende als schoon.

Op allerlei manieren werken we al gebiedsgericht samen met onze partners. Dit doen we bijvoorbeeld in het Veenweideprogramma, in gebiedsprocessen en in Regiodeals. Bij de start van elk gebiedsproces bepalen we onze inzet op basis van de waterbelangen die we in het gebied hebben.

Binnen Wetterskip Fryslân is onze gebiedsgerichte aanpak geworteld in het denken vanuit het water- en bodemsysteem. Dit helpt ons om wateropgaven technisch goed te begrijpen en te beheren. Maar buiten onze organisatie wordt ook anders naar gebieden gekeken, vanuit ruimtelijke ordening, functies en maatschappelijke opgaven. De uitdaging is: "hoe vertalen we onze opgaven naar de ruimtelijke processen van gemeentes en provincies?" Om sterker deze verbinding te kunnen leggen, hanteren we bij Wetterskip Fryslân een gebiedsindeling gekoppeld aan gemeentegrenzen. Onze gebiedscoördinatoren en -adviseurs onderhouden nauwe contacten met de gemeentes en andere partners in dit gebied. We brengen opgaven actief in bij plannen van de buitenwereld, halen informatie van buiten naar binnen en spelen in op lokale kansen en zorgen. We hebben op een informatieavond aan u toegelicht hoe wij het gebiedsgericht werken gericht op gemeentegrenzen aan het doorontwikkelen zijn. In de nieuwe organisatie vanaf 1 april 2026 is ook het gebiedsgericht werken verankerd.

We werken sinds begin 2026 met een regio agenda en een regio portefeuille waardoor bestuur en organisatie inzicht en overzicht heeft over wat er allemaal speelt in een regio. Ook zijn er mooie ontwikkelingen te noemen, zoals op de Waddeneilanden:

- Gezamenlijke invullingen geven aan de integrale waterplannen voor de Waddeneilanden (partners: provincie, Vitens, gemeenten en stakeholders op de eilanden)
- Uitwerking maatregelen Integraal Waterplan Schiermonnikoog
- Adviescommissies Waddeneilanden betrekken bij beleidscyclus
- Gebiedsteam voortzetten
- Ontwikkelen cursus Omgevingsbewust handelen

Participatie is naast gebiedsgericht werken ook van belang voor het versterken van de verbinding met de samenleving. We zorgen voor participatie, als we beleid en plannen ontwikkelen en als beïnvloedingsruimte is. In 2026 actualiseren we ons participatiebeleid en de participatieverordening zodat we voldoen aan de gestelde eisen. Dit loopt conform planning. Daarnaast vragen we de omgeving om feedback.

We zijn gestart met de voorbereiding op de waterschapsverkiezingen van 2027. We willen inwoners actief betrekken en goed informeren, zodat we als Wetterskip Fryslân zichtbaar, aanspreekbaar en betrouwbaar blijven.

We herijken ons strategisch communicatieplan, gegeven de organisatie aanpassing en de ontwikkelingen verwachten we dit in de loop van 2026 af te ronden. Ook organiseren we voor het tweede jaar op rij een Friese Bestuurdersdag in navolging van de Wettertop in Fryslân om de samenwerking op water in onze regio te versterken. Het bespreken van de regionale ontwikkelingen in de Ruimtelijke Ontwikkeling met bestuurders draagt daar actief aan bij en laat de gebiedsbestuurders hierbij een actieve rol spelen.
Educatie speelt een belangrijke rol in het vergroten van waterbewustzijn. Het educatiebeleid is herijkt, we hebben de doelgroepen en de doelstellingen aangescherpt, in lijn gebracht met de educatiestrategie van de Unie voor Waterschappen en voeren deze uit. Deze is reeds vastgesteld door het dagelijks bestuur en ter informatie aan het algemeen bestuur verzonden.

We voeren het Managementplan voor het Woudagemaal uit, als boegbeeld van Wetterskip Fryslân. Die is in ontwikkeling en wordt in de loop van 2026, conform planning verwacht.

Voor Blue Deal is Wetterskip penvoerder voor Mozambique. Daarnaast werken we samen met onder andere Indonesië en Peru. Dit jaar gaan we aan de slag met ons internationaal beleid om beter in te spelen op kansen voor samenwerking en kennisdeling.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Bouwen aan een betrouwbare, betaalbare, klimaatneutrale en circulaire organisatie
We zetten stappen richting klimaatneutraliteit (2030) en circulariteit (2050). We passen de vijf sporen uit ons klimaatprogramma toe in al ons werk. We investeren in duurzame opwekking, fossielvrije processen en circulair beheer, en nemen duurzaamheidseisen op in inkoop en aanbestedingen. Samen met partners werken we aan Spoordok en circulair bouwen. We ontwikkelen een duurzaamheidsrapportage om transparant te rapporteren over onze impact. Hierover is recentelijk een memo met u gedeeld.

We hebben begin 2026 een energie agenda opgesteld om de vastgestelde energievisie van 2025 in praktijk te brengen. Het gaat om het realiseren van een betaalbare, betrouwbare, beschikbare én klimaat neutrale energievoorziening voor Wetterskip Fryslân en de regio die wij bedienen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Biodiversiteit versterken door robuust en natuurlijk waterbeheer
We maken gebruik van ecosysteemdiensten die afhankelijk zijn van biodiversiteit en laten de natuur voor ons werken. Planten zuiveren het water, houden oevers en dijken stevig en concurreren met exoten en blauwalgen.

We voeren het Útfieringsplan Bioferskaat verder uit. We verbeteren biodiversiteit op onze eigen terreinen, zoals gemaalterreinen en rioolwaterzuiveringen, en nemen natuurlijke maatregelen binnen de opgaven watersysteem, waterveiligheid en waterketen. Denk bijvoorbeeld aan kruidenrijke bermen langs de Waddenzeedijk. Samen met provincies, gemeenten en andere partners werken we aan groenblauwe verbindingen en delen we actief kennis. Biodiversiteit is daarmee een praktische én effectieve bouwsteen voor goed waterbeheer. Op 17 maart j.l. is een informatieavond georganiseerd om het algemeen bestuur bij te praten over de voortgang hiervan. We zien dat het aanjagen, adviseren en coördineren van acties, met name bij beheer en onderhoud en projecten, nog steeds continu aandacht nodig heeft om blijvend te koppelen aan ons werk.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Een datagedreven organisatie voor slimme sturing
We willen meer datagedreven werken zodat we beter onderbouwde beslissingen kunnen nemen en efficiënter kunnen werken. Dit vraagt dat we onze datahuishouding professionaliseren en data integraal onderdeel maken van onze werkprocessen. Daar hoort een robuuste en veilige ICT-infrastructuur bij. We stellen duidelijke kaders op voor het gebruik van data, met oog voor privacy en ethiek en trainen onze medewerkers op het gebruik van data-analyse en datagedreven werken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Innovatiekracht versterken: "gewoan dwaan"
We zetten in op de uitvoering van onze innovatieagenda uit 2025. We richten ons op drie vormen van innovatie: technologische, data- en sociale innovatie, met als doel onze maatschappelijke opgaven slimmer, beter en efficiënter aan te pakken. Data-innovatie borgen we structureel en sociale innovatie versterken we. Samen met partners werken we aan slimme oplossingen voor waterbeheer, duurzaamheid en participatie.
In 2026 voeren we projecten uit, onder andere aan Gjin plastik nei ús Waad. Data-innovaties gaan bijvoorbeeld over het bepalen van de bron van fecale verontreiniging in zwemwater, het ontwikkelen Artificial Intelligence agents (digitale medewerkers) en het voorspellen van blauwalg in zwemwater. Binnen onze organisatie bouwen we aan een innovatiebroedplaats, richten een innovatie-etalage in en stimuleren vernieuwend denken bij onze medewerkers met een innovatieprijs.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Verder professionaliseren van assetmanagement voor toekomstbestendige infrastructuur
Onze infrastructuur, zoals dijken, gemalen en zuiveringsinstallaties, vormt de ruggengraat van onze organisatie. We willen deze assets optimaal beheren en onderhouden, zodat ze betrouwbaar blijven in een veranderend klimaat.

Hiervoor ontwikkelen we ons verder als assetmanagementorganisatie. Als organisatie gebruiken we data en risicoanalyses om onderhoud slim te plannen en investeringen zorgvuldig te prioriteren. Concreet betekent dit dat het inzicht in de technische staat en levensduur van onze assets vergroot en in samenwerking met collega-waterschappen tot nieuwe methoden komen om de prestaties te monitoren en voorspellen.
De oorspronkelijke scope van het project *Vernieuwing Procesautomatisering* betrof de RWZI-locaties, de datacenters en het Hooglandgemaal en Woudagemaal. Besloten wordt om bij de aanleg van datalijnen alle werklocaties in het project mee te nemen en uit te breiden met de kantoren op Terschelling, Ameland, Gorredijk, Schiermonnikoog en Zurich en de werkplaats in Joure. Deze uitbreiding valt niet onder het Programma Proces Automatisering, maar de impact is beperkt en de functionaliteit zeer wenselijk. Daarmee is het verstandig om deze locaties mee te nemen bij de aanleg van dataverbindingen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Gebouwen en werkplaatsen
In 2026 houden we de bestaande gebouwen en werkplaatsen in stand en zorgen dat deze voldoen aan de normen van veilig gebruik. In de toekomst zal er op basis van de richting van de organisatie opnieuw gekeken gaan worden naar deze assets. Dit wordt niet eerder dan in 2027 voorzien.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Weerbaarheid en bedrijfscontinuïteit
In 2026 gaan we aan de slag met het vergroten van onze weerbaarheid en het actualiseren van het integrale bedrijfscontinuïteitsplan (BCP). Doel is ons weerbaarder te maken tegen complexe en onvoorspelbare crisissituaties.
Dit gebeurt via een organisatie brede risicogerichte aanpak die specifiek gericht is op het versterken van de weerbaarheid in het kader van militaire (hybride) oorlogsdreiging en hierop het BCP te actualiseren. Door deze aanpak wordt de continuïteit van de dienstverlening geborgd en wordt voldaan aan wet- en regelgeving en kan schade in crisissituaties zoveel mogelijk worden beperkt. Dit is een doorlopend proces afgestemd op actuele ontwikkelingen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Grip op financiën en financiële verantwoording
De stijgende kosten en toenemende druk op onze begroting vragen om scherp financieel beleid. We willen dat onze organisatie 'in control' is: we voeren ons werk doelmatig en transparant uit, met oog voor de maatschappelijke baten en de betaalbaarheid voor onze inwoners.

In de jaarrekening over 2025 hebben we voor het eerst onze eigen rechtmatigheidsverklaring afgegeven. Zoals u heeft kunnen zien in de jaarstukken, is de conclusie over 2025 dat er op de drie criteria rechtmatig is gehandeld met een goedkeurend oordeel van onze accountant. De leringen die we hebben getrokken uit deze rechtmatigheidsverantwoording nemen we mee in deze voortgangsrapportage 2026 en ook in de perspectiefnota 2027-2031. U kunt dit vooral zien aan de extra baten die we opnemen, waaronder subsidies en bijdragen van andere overheden. We zetten ons in om alle baten die wij ontvangen, correct en tijdig in de begroting en jaarrekening te verantwoorden. We slagen hier steeds beter in, waardoor we in de toekomst de tariefstijging kunnen beperken en toch extra maatregelen uit kunnen voeren en onze financiële beleid en verantwoording nog transparanter maken.
Met ingang van 2026 werken we met uniforme dashboards voor alle budgethouders. Dit draagt bij aan betere vergelijkbaarheid, consistentie en voorkomt interpretatieverschillen. Door gebruik te maken van één bron van waarheid is er minder kans op handmatige fouten en zorgt dit voor directe herkenbaarheid.
Met het contractmanagement zoeken we continu naar mogelijkheden om kosten te besparen en budgetuitbreidingen te voorkomen. Op ICT-gebied zoeken we actief de samenwerking op met andere waterschappen via het Waterschapshuis, om onder andere financiële besparingen te realiseren bij softwareleveranciers. Procesmatig is geborgd dat het contractmanagement kritisch de contracten beoordeelt of deze nog wel voldoende toegevoegde waarde bieden.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel worden de baten en de lasten voor programma Bestuur en organisatie getoond.

bedragen x € 1.000

Programma Bestuur en Organisatie	Oorspronkelijke begroting 2026	Technische wijzigingen 2026	Actuele begroting 2026	Voorstel budgetwijziging	Nieuwe actuele begroting 2026
Baten					
Beheerinstrumenten watersystemen	138	-0	138		138
Beheersinstrumenten waterkeringen	26	-0	26		26
Bestuur	220	-0	220		220
Dekkingsmiddelen	416	25	441		441
Eigen plannen	145	-0	145		145
Externe communicatie	-0	-0	-0		-0
Kostenplaatsen	-5	-301	-306		-306
Ondersteunende Beheerproducten	966	-0	966		966
Plannen van derden	684	-25	659		659
Totaal Baten	**2.590**	**-301**	**2.289**	**-0**	**2.289**
Lasten		-0			
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	-174	-0	-174		-174
Beheerinstrumenten watersystemen	-1.872	15	-1.857		-1.857
Beheersinstrumenten waterkeringen	-445	7	-439		-439
Bestuur	-7.261	-44	-7.305	-9	-7.314
Dekkingsmiddelen	-538	-0	-538		-538
Eigen plannen	-5.585	-576	-6.161		-6.161
Externe communicatie	-229	-0	-229		-229
Kostenplaatsen	5	301	306	-21	286
Ondersteunende Beheerproducten	-38.584	-484	-39.068	-85	-39.153
Plannen van derden	-1.162	-13	-1.174		-1.174
Totaal Lasten	**-55.844**	**-795**	**-56.639**	**-115**	**-56.754**
Resultaat	**-53.254**	**-1.096**	-54.349	**-115**	**-54.464**

Toelichting op Wat mag het kosten?

Afwijkingen ten opzichte van actuele begroting 2026
De lasten nemen per saldo € 85.000 af. Dit wordt veroorzaakt door lagere afschrijvingen. Vertraging in de realisatie van de investeringen zorgt voor lagere kapitaallasten dan verwacht.

Lopende investeringen

n.v.t.

Verstrekkingen 2026

Excel-tabel

Verstrekkingen investeringskredieten 2026

(bedragen x € 1.000)

	Verzamelbesluit	Oorspronkelijke begroting 2026		1e Prognose 2026		Verschil	
		Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
Datacenter	B	1.700	1.700	1.700	1.700	0	0
Verv.investeringen Laboratorium	A	270	270	270	270	0	0
Vervanging hard- en software	A	410	410	410	410	0	0
Actualisatie ICT Omgevingswet	A	300	300	300	300	0	0
Vervanging materieel en voertuigen	A	467	467	467	467	0	0
Emissieloos, energieneutraal en duurzaam	B	4.750	4.750	3.500	3.500	-1.250	-1.250
Totaal		**7.897**	**7.897**	**6.647**	**6.647**	**-1.250**	**-1.250**

A = vrijgegeven via verzamelbesluit bij begroting 2026

B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur

Omschrijving (toelichting)

Toelichting op verstrekkingen 2026
Verstrekkingen zijn besluiten van het dagelijks bestuur, waarbij zij de organisatie mandateert tot het doen van uitgaven en het aangaan van verplichtingen ten aanzien van investeringskredieten. De verstrekking van Emissieloos, energieneutraal en duurzaam loopt waarschijnlijk vertraging op, omdat de vertaling van initiatieven naar concrete kredietaanvragen meer uitdagingen met zich meebrengt dan vooraf ingeschat.

Programma Waterveiligheid

Strategisch doel

We beschermen Fryslân en een deel van het Groninger Westerkwartier tegen hoogwater vanuit zee en IJsselmeer. We houden rekening met het risico op overstromingen en klimaatverandering. Dit als uitvloeisel van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's en onze, daarmee samenhangende, wettelijke zorgplicht. We beheren en onderhouden hiervoor circa 200 kilometer aan zeedijken op het vasteland langs IJsselmeer en Waddenzee, en - eilanden.

Daarnaast beschermen we steden, dorpen, polders en gebieden tegen wateroverlast vanuit de boezem. De circa 3100 kilometer aan regionale keringen moeten bestand zijn tegen tijdelijk hogere waterstanden en droogte. Verder zijn er circa 800 kilometer aan lokale keringen die polders en gebieden beschermen tegen wateroverlast vanuit de boezem, tussenboezems en deelsystemen.

Vanuit de wettelijke zorgplicht rapporteren we in de volle breedte over de primaire keringen voor alle facetten van de waterveiligheid.

Portefeuillehouder(s):	Frank Jorna
Betrokken verbonden partijen:	N.v.t.

Ambitie

Jaarlijks voeren we ons beheer en onderhoud zorgvuldig uit. In een doorlopende cyclus toetsen we of onze waterkeringen nog sterk en hoog genoeg zijn. Daar waar onze primaire waterkeringen niet voldoen aan de veiligheidseisen, programmeren we versterkingen zodat ze voor 2050 aan de landelijke norm voldoen. Voor een uitgebreide beschrijving verwijzen we hiervoor naar de begroting 2026.

Prestatie indicatoren

Door middel van meetbare grootheden geven we aan hoe goed, of hoe ver we zijn met het behalen van de doelstellingen. Ze geven de voortgang, kwaliteit en effectiviteit van beleid, projecten of programma's aan. De volgende kritieke prestatie indicatoren (KPI's) zijn voor 2026 opgenomen:

Nr.	KPI	Doelstelling	Meetwaarde	Realisatie 1e kwartaal 2026
1.	Totaalscore zorgplicht	We beheersen alle aspecten van de wettelijke zorgplicht voldoende; zie hiervoor de Rapportage Zorgplicht die we jaarlijks voorleggen aan de Inspectie Leefomgeving en Transport. De gekozen normering KPI voor 2026 is indicatief (waarden variëren tussen de 1 en 3).	- Tussen de 1,5 - 2,0 - Geen waarden groter dan 2,5	Zie toelichting
2.	% dijken op sterkte	De zeedijken zijn tijdig op voldoende sterkte; geredeneerd vanuit de landelijke normering.	- 100% dijken in 2050 op sterkte	Conform planning

3.	% regionale waterkering versterkt	De regionale waterkeringen voldoen aan de regionale normering waterveiligheid.	- 60 kilometer versterkte kilometers in 2026 en 2027 van de nog resterende opgave - opgave uit beoordeling regionale waterkeringen 2025 wordt in 2026 gepland (uitvoering vanaf 2028)	Op schema
4.	% risicogericht onderhoud door inspecties regionale en lokale keringen op orde	Jaarlijks wordt er een inspectie van regionale waterkeringen en 2-jaarlijks een inspectie van lokale waterkeringen uitgevoerd. Er wordt risicogericht geprioriteerd op welke keringen voor 1 oktober (groot-) onderhoud wordt gepleegd. Specifieke prestaties: - Al het planmatig onderhoud is uitgevoerd: - Er is een gesloten doorwortelde grasmat met weinig distels/brandnetels en minimale graafschade. - Bij de verharde glooiingen zijn de voegen goed gevuld ontbrekende elementen zijn aangevuld en opschot is verwijderd. - Afrasteringen zijn schapenkerend, poorten en klaphekjes functioneren en borden en zijn leesbaar en schoon.	100% risicovolle regionale en lokale keringen door jaarlijkse inspecties en onderhoud hersteld. Onderhoud 0 (nee) of 1 (ja)	Op schema

<u>Toelichting op prestatie-indicatoren</u>

Grotendeels voldoen we aan de gestelde KPI. De gemiddelde waarde van de zorgplicht vanuit het dashboard Zorgplicht bevindt zich tussen de 1,5 en 2,0. Echter zijn er wel 2 zorgplicht-activiteiten die zich boven de 2,5 bevinden. Dit betreft informatiemanagement en beheer dagelijkse gegevens. Zoals genoemd in de rapportage waterveiligheid - zorgplicht primaire keringen lopen hier al verschillende trajecten voor binnen de roadmap IM. Om de scores van de andere zorgplicht activiteiten worden er in het tweede kwartaal weer overleggen gepland met de verantwoordelijken om het dashboard te updaten. Daarnaast worden de verbeteracties doorlopen welke tevens in de rapportage beschreven zijn.

In 2050 zijn de primaire waterkeringen op orde. In 2026 en 2027 bereiden we de vergunningprocedures een aanbestedingen voor de dijkversterkingen tussen Koehool-Lauwermeer voor. In 2033/2034 zijn deze keringen op orde. Een deel van de keringen hoeven niet (meer) versterkt te worden en de trajecten rondom Zurich-Koehool (incl. Harlingen), Schiermonnikoog en de IJsselmeerkeringen zitten in de programmering van het versterkingsprogramma dan wel in de beoordeling.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Jaarlijks uitvoeren van het beheer en onderhoud in het kader van wettelijke zorgplicht

We zorgen goed voor onze dijken en keringen.

Het onderhoud van de keringen is in 2026 gestart volgens planning en er is geen aanleiding voor (grote) afwijkingen van het geprogrammeerde onderhoud. De vernieuwde aanbesteding van de distel bestrijding op de Waddenzeedijken is van kracht en de schapen kunnen weer de dijk op. De inspecties starten eind maart en lopen tot en met begin mei. Hieruit volgt meer informatie over de staat van de kering na het stormseizoen 2025-2026. Eventuele schades worden hersteld voor de start van het stormseizoen 2026-2027.

Het sluitstuk van deze jaarlijkse cyclus van de inspectie en onderhoud leidt in oktober tot het memo 'Klaar voor stormseizoen'. De memo informeert het bestuur of de primaire keringen veilig zijn voor het stormseizoen en of de organisatie goed toegerust is om hoog water het hoofd te bieden. Deze memo geeft een overzicht van: het uitgevoerde onderhoud, het testen van sluitingsprotocollen, de actualisatie van hoogwaterplannen en de calamiteitenoefeningen. Om dit zo efficiënt mogelijk te doen passen we assetmanagement toe. Dit betekent dat we voor alle keuzes kosten, prestaties en risico's zo goed mogelijk tegen elkaar afwegen.

Het onderhoud aan de dijk is onderverdeeld in de volgende categorieën: instandhouding grasmat, afvoeren vloedmerk, onderhoud verharde glooiingen, onderhoud dijkmeubilair, onderhoud van de dijkvaarten en wegen/opritten. Voorbeelden van uit te voeren onderhoud zijn: steenslag aanvullen in de steenzettingen, veeroosters schoonmaken, drainages doorspuiten, distels steken, het gras maaien, scheuren in het asfalt vullen, ongewenste begroeiing verwijderen, hekwerken vervangen, dijksloten baggeren, vloedmerk verwijderen, etc.

We werken volgens de wettelijke zorgplicht

Veel van het werk in de jaarlijkse cyclus vindt achter de schermen plaats. Als waterschap hebben we de wettelijke verplichting om goed te zorgen voor onze dijken, zodat deze voldoen aan de veiligheidseisen. De Inspectie Leefomgeving en Transport toetst ons hierop. Voor de zorgplicht gebruiken we een uitgebreid dashboard waarmee we kunnen aantonen dat we als organisatie alle facetten van de zorg goed hebben georganiseerd en belegd; en dat we dit consequent en vakkundig doen. Het gaat dan onder meer om inspecties en het uitvoeren van het jaarlijks onderhoud. We rapporteren hier jaarlijks over aan het bestuur via de rapportage waterveiligheid - zorgplicht primaire keringen. De rapportage waterveiligheid - zorgplicht primaire keringen is vastgesteld en ligt inmiddels ter kennisgeving bij de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

We beoordelen de kwaliteit van de dijken

We willen op de hoogte zijn van de conditie waarin onze dijken en keringen verkeren. De Omgevingswet vereist van ons dat we continu inzicht hebben in de overstromingsrisico's van de primaire waterkeringen. Als beheerder beoordelen we daarom of onze dijken voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Elke 12 jaar voeren we opnieuw een beoordeling uit. Dit doen we op basis van de rekenmodellen die landelijk door het Rijk worden gemaakt. In 2023 is de tweede beoordelingscyclus gestart, die loopt tot 2035. De verschillende dijktrajecten zijn verdeeld over de looptijd van deze beoordeling (2023-2035). In 2026 is door het bestuur de beoordeling van het dijktraject tussen Stavoren en de Afsluitdijk vastgesteld. Er is een aanpassing gedaan in de planning. We beoordelen dit jaar nu eerst de dijk en duinen van Schiermonnikoog wegens de voorgestelde normwijziging. Daarna volgt de beoordeling van Stavoren tot Lemmer. We gaan in gesprek met ILT over de deadline van voorlopige oordelen van 1 januari 2029, die in het geding komt door de voorgestelde normwijziging van de eilanden.

We krijgen de zandige keringen op de eilanden overgedragen

Bestuurlijk is er voor gekozen de overdracht voorlopig op hold te zetten. Voor Wetterskip gaat het om de kering (dijk en duin) op Vlieland, de duinwaterkering Terschelling en de duinwaterkering Ameland. Deze keuze is gemaakt omdat er onzekerheden zijn omtrent de recente normwijziging op de eilanden. Als er meer duidelijkheid is over de normen op de eilanden heeft het Wetterskip de intentie om de overdracht verder af te ronden. Ambtelijk blijven we in contact met RWS en houden we het dossier warm om bij bestuurlijk groen licht de overdracht weer op te pakken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Zorgen voor de versterking van primaire keringen

We maken ons sterk voor een solide landelijke programmering van onze primaire keringen (portfolio)

In 2050 moeten alle primaire keringen in heel Nederland voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen. Om dit te bereiken werken alle waterschappen en Rijkswaterstaat samen in het landelijke 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (HWBP). In heel Nederland hebben we circa 3.500 kilometer aan dijken en circa 500 sluizen en gemalen. In ons beheergebied hebben we ongeveer 180 kilometer aan primaire keringen. Periodiek wordt beoordeeld of de dijken nog aan de veiligheidsnorm voldoet. Een deel is veilig genoeg en hoeft niet versterkt te worden, omdat deze nog voldoende veiligheid bieden, maar er is ook een deel dat wel versterkt moet worden. Onze versterkingsopgave voor de komende jaren is vastgesteld in de programmering 2027-2038 en bedraagt circa 45 kilometer. Dit verloopt volgens planning.

We versterken van onze zeedijken langs het Wad

In lijn met onze eigen ambities en die van het HWBP organiseren wij onze dijkversterkingen langs het Wad gedegen en gedragen (integraal en omgevingsgericht). Dat doen we in nauwe samenwerking met onze gebiedspartners. Ook werken we aan innovaties die ons helpen zaken slimmer en doelmatiger uit te voeren. We communiceren zo goed mogelijk bij de uitwerking en vormgeving van de plannen en de uitvoering en zoeken samen met het algemeen bestuur naar een passende werkwijze. Daarbij maken we ons hierbij sterk voor:

- Een solide samenwerking met het HWBP; waarbij we ons complete portfolio stevig verankerd willen zien in de landelijke programmering
- Een beheerste en zakelijke aanpak om zo risico's te verkleinen
- Het versterken van de samenwerking met onze partners en het samen optrekken om meerdere maatschappelijke opgaven en koppelkansen te realiseren
- Het aanboren van aanvullende, externe financieringsbronnen
- Relevante innovaties, creatieve en ook duurzame en circulaire oplossingen

Eind 2026 leggen we de volgende besluiten aan u voor:

- In het 3e kwartaal 2026 zal er meer duidelijkheid komen over het vervolg op project Schiermonnikoog. Afhankelijk daarvan worden er besluiten voorgelegd.
- In het 4e kwartaal 2026 zal de kredietaanvraag voor de verkenning Harlingen komen en de kredietaanvraag voor de realisatie Ternaard-Paesens Moddergat.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Bescherming van gebieden tegen wateroverlast vanuit de boezem

We voeren het huidige herstelprogramma Oevers en Kaden tot en met 2027 uit. We hebben met de provincies Groningen en Fryslân afgesproken om tot en met 2027 in totaal 1.300 kilometer aan regionale keringen te verbeteren. Binnen het huidige herstelprogramma moet in 2026 en 2027 nog 60 km worden gerealiseerd. Bij de uitvoering van deze projecten bieden we waar mogelijk ruimte voor andere maatschappelijke voorzieningen zoals natuur en recreatie.

In 2026 werken we de resultaten van de beoordeling uit tot een nieuw herstelprogramma. Bij de opstelling van dit herstelprogramma houden we uiteraard rekening met urgentie en risico. Ook betrekken we de uitkomsten van het boezemplan en andere ontwikkelingen hierbij. Dit doen we in overleg met het bestuur. In het huidig herstelprogramma is de focus gelegd op regionale keringen vanwege de urgentie van de hoogwaterproblematiek uit 2012. Tegelijkertijd zijn lokale keringen ook onderhevig aan zakkingen en een gedeelte voldoet daarom niet aan de door Wetterskip Fryslân gestelde eisen. Daarom gaan we in 2026 analyseren welke lokale keringen niet aan de vereiste hoogtes voldoen. Op basis daarvan gaan we een plan van aanpak uitwerken om tot herstel te komen. Ook dit doen we in overleg met het bestuur. De eerste acties zijn uitgezet om het plan van aanpak gereed te maken.

Maatregelen

I10110 Keersluizen boezem gebied Lege Walden OW.23904

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Regelen van ruimte voor de waterveiligheid voor de lange termijn

We streven naar voldoende ruimte voor de dijk

We zijn het plan van aanpak voor het actualiseren van de ruimtelijke reserveringszones aan het opstellen. Om dit goed te doen overleggen we met de provincie en de gemeenten. Als uit onze doorrekening blijkt dat er ruimere reserveringszone nodig is, zorgen zij voor de ruimtelijke doorwerking. De regels hiervoor zijn vastgelegd in de omgevingsverordening van de provincie Fryslân.

Versterken van de samenwerking in het gebied

We zorgen ervoor dat waterveiligheid standaard wordt meegenomen in gebiedsontwikkelingen, zodat het belang van water altijd centraal staat. Dit doen we samen met provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties en brengen onze kennis en data actief in bij gebiedsprocessen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Gebruik maken van ecosystemen en het beheersen van de flora en fauna

Gebruik maken van ecosysteemdiensten

Grassen en kruiden houden keringen stevig en oevers en kwelders bieden bescherming tegen golfslag en gravende dieren. Dichtbegroeide keringen, flauwe hellingen en oevers zijn minder aantrekkelijk om in te graven voor dieren zoals kreeften, muizen en bevers waardoor overlast wordt voorkomen. Aandacht voor biodiversiteit is onderdeel van, en gekoppeld aan, ons reguliere werk en draagt bij aan veilige dijken.

Invasieve exoten zoals rivierkreeften, reuzeberenklauw, duizendknoop en (beschermde) dieren zoals bevers en dassen kunnen een bedreiging vormen voor de veiligheid van keringen. We willen toe naar een beheersbaar niveau waarin we geen overlast en minimale schade ondervinden. Daar waar het lukt gaan we verder dan alleen beheersen, zoals bij bestrijding van muskus- en beverratten. Niet voor alle soorten invasieve exoten is totale verwijdering realistisch. Hiervoor hebben we commitment en samenwerking nodig van andere grondeigenaren. We houden de verspreiding van exoten maar ook de bevers in de gaten en nemen we daar maatregelen voor waar nodig.

Inzetten op innovatie en duurzame maatregelen

We gebruiken de nieuwste technieken en inzichten om ons werk slimmer, diervriendelijker en duurzamer te maken. Zo bereiden we ons voor op toekomstige uitdagingen en houden we de kosten beheersbaar. We experimenteren bijvoorbeeld met het maaien met sensoren om beschermde dieren en vogels te sparen, we werken samen met kennisinstellingen en marktpartijen aan innovatieve oplossingen zoals de inzet van drones. Ook verkennen we nieuwe methoden voor het bestrijden van invasieve exoten en leren we van pilots zoals bij het wegvangen van de invasieve rivierkreeften, zodat we ons werk steeds beter kunnen uitvoeren.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel worden de baten en de lasten voor programma Waterveiligheid getoond.

bedragen x € 1.000

Programma Waterveiligheid	Oorspronkelijke begroting 2026	Technische wijzigingen 2026	Actuele begroting 2026	Voorstel budgetwijziging	Nieuwe actuele begroting 2026
Baten					
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	-0	-0	-0		-0
Aanleg en onderhoud waterkeringen	538	-0	538		538
Beheersinstrumenten waterkeringen	1.179	-0	1.179		1.179
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	-0	-0	-0		-0
Eigen plannen	-0	-0	-0		-0
Kostenplaatsen	-0	-0	-0		-0
Totaal Baten	**1.717**	**-0**	**1.717**	**-0**	**1.717**
Lasten					
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	-975	-0	-975		-975
Aanleg en onderhoud waterkeringen	-31.076	75	-31.001	403	-30.597
Beheersinstrumenten waterkeringen	-4.314	30	-4.284		-4.284
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	-13	-0	-13		-13
Eigen plannen	-177	-0	-177		-177
Kostenplaatsen	-0	-0	-0		-0
Totaal Lasten	**-36.555**	**105**	**-36.450**	**403**	**-36.047**
Resultaat	**-34.838**	**105**	-34.733	**403**	**-34.330**

Toelichting op Wat mag het kosten?

Afwijkingen ten opzichte van actuele begroting 2026

De lasten nemen per saldo €?403.000 af. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door lagere lasten voor de uitvoering van de gedragscode van €?585.000 en anderzijds hogere afschrijvingslasten van €?182.000. De werkelijke kostenstijging van de gedragscode blijkt veel beperkter, doordat een praktische interpretatie van de gedragscode in veel meer gevallen kon worden volstaan met bestaande, efficiëntere onderhoudsmethoden zoals klepelen. In de praktijk werkten we al meer in lijn met de gedragscode. Hierdoor vallen de extra kosten voor de implementatie van de gedragscode substantieel lager uit dan eerder berekend.
De hogere afschrijvingslasten ontstaan doordat eerder werd aangenomen dat de uitvoering van investeringen nog deels in 2026 zou doorlopen, echter zijn een aantal investeringen op regionale keringen eind 2025 al afgerond. Dit zorgt voor afschrijvingslasten in 2026 waar deze bij het opstellen van de begroting 2026 een jaar later werden verwacht.

Lopende investeringen

In onderstaande tabel is de eindewerk-inschatting per project weergegeven. De eindewerk-inschatting is de prognose van de totale investeringskosten van een lopend project. De kosten van een project kunnen na verloop van tijd gaan afwijken van het vrijgegeven krediet, inclusief hetgeen is verwerkt aan afromingen en aanvullend krediet.

bedragen x € 1.000

	Toegekend krediet t/m rapportageperiode		Eindewerkinschatting (EWI)		Verschil		
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (A-C)	Netto (B-D)	
Primaire keringen	52.925	13.870	52.700	13.848	-225	-22	A
Regionale keringen	33.774	33.220	33.467	33.148	-307	-72	B

Projecten met een onder- of overschrijding
De projecten met een afwijking op het krediet van meer dan 5% met een maximum van € 100.000 worden aangegeven. Bij het vaststellen van de voortgangsrapportage wordt het krediet aangepast.

bedragen x € 1.000

	Toegekend krediet t/m rapportageperiode		Eindewerkinschatting (EWI)		Verschil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (A-C)	Netto (B-D)

Toelichting op onder- of overschrijdingen

A. Primaire Keringen
Bij de primaire keringen zijn in deze 1e voortgangsrapportage geen afwijkingen te melden.

B. Regionale keringen
Bij de regionale keringen zijn geen afwijkingen te melden

Verstrekkingen

Omschrijving (toelichting)

Toelichting op verstrekkingen 2026
Verstrekkingen zijn besluiten van het algemeen en dagelijks bestuur, waarbij zij de organisatie mandateert tot het doen van uitgaven en het aangaan van verplichtingen ten aanzien van investeringskredieten. Deze is €?1.487.000 lager dan eerder begroot. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat de?geraamde? kredietaanvragen Dijkverbetering Schiermonnikoog niet in 2026 aangevraagd
gaat worden en het?Deelproject Koehool Zwarte Haan fase 2 komt te vervallen. Dit krediet is niet meer nodig. De hiervoor beschreven meevallers compenseren de te verwachte hoger krediet aanvraag voor de uitvoeringsfase van het HWBP project TPM.

Excel-tabel

Verstrekkingen investeringskredieten 2026

(bedragen x € 1.000)

	Verzamelbesluit	Oorspronkelijke begroting 2026		1e Prognose 2026		Verschil	
		Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
Dijkverbetering Schiermonnikoog	B	9.000	900	0	0	-9.000	-900
Dijkverbetering Zurich-Koehool, Harlingen	B	3.000	300	4.000	400	1.000	100
HWBP - Activeerbare bijdrage landelijk programma	A	5.200	5.200	5.200	5.200	0	0
KLM deelproject Koehool Zwarte Haan, fase 2 uv	B	12.000	1.200	0	0	-12.000	-1.200
KLM TPM deelproject uv	B	167.000	16.700	185.000	18.500	18.000	1.800
Investeringsruimte afkomstig uit VP II	A	903	903	0	0	-903	-903
Progr. verbeterwerken reg. keringen	A	7.884	7.884	7.500	7.500	-384	-384
Boezem/Zeegemaal (voorbereidingskrediet)	B	1.900	1.900	1.900	1.900	0	0
Totaal		**206.887**	**34.987**	**203.600**	**33.500**	**-3.287**	**-1.487**

A = vrijgegeven via verzamelbesluit bij begroting 2026

B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur

Programma Watersysteem

Strategisch doel

Het versterken van een robuust, gezond en klimaatbestendig watersysteem door middel van integrale en strategische samenwerking tussen overheden, bedrijven en maatschappelijke partners.

Portefeuillehouder(s):	Gerben de Boer, Cees Pieter van Burgsteden, Monique Plantinga, Remco van Maurik
Betrokken verbonden partijen:	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO), Grienskip BV en Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)

Ambitie

We streven naar een klimaatbestendig, gezond en robuust watersysteem dat stevig verankerd is in ruimtelijke plannen. Een systeem dat bestand is tegen zowel piekneerslag als langdurige droogte en dat tegelijkertijd betrouwbaar de functies voor landbouw, natuur en leefomgeving kan blijven vervullen. Dit vraagt om innovatieve en adaptieve maatregelen die lokaal passen en tegelijk passen in de bredere samenhang van het watersysteem. Voor een uitgebreide beschrijving verwijzen we hiervoor naar de begroting 2026.

Prestatie indicatoren

Door middel van meetbare grootheden geven we aan hoe goed, of hoe ver we zijn met het behalen van de doelstellingen. Ze geven de voortgang, kwaliteit en effectiviteit van beleid, projecten of programma's aan. We bouwen de komende jaren verder aan deze referentiewaarden. De volgende kritieke prestatie indicatoren (KPI's) zijn voor 2026 opgenomen:

Nr.	KPI	Doelstelling	Meetwaarde	Realisatie 1e kwartaal 2026
1.	Percentage uitgevoerde KRW-maatregelen volgens KRW programmering.	Schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater in 2027, conform de Europese Kaderrichtlijn Water.	70% van de KRW-maatregelen is uitgevoerd in 2026.	66%
2.	Hoeveelheid kuub nieuwe of verbeterde waterberging gerealiseerd volgens programmering.	Meer water kunnen bergen in boezem en deelsystemen om overlast en schade te beperken.	1,5 miljoen kuub nieuwe of verbeterde waterberging gerealiseerd in 2026.	Conform planning
3.	Aantal hectare nieuwe of verbeterde waterconservering met peilverhoging van minimaal 10 centimeter gerealiseerd.	Meer water kunnen conserveren in bodem om droogteschade en piekafvoer naar de boezem te verminderen.	50 hectare nieuwe of verbeterde waterconservering met peilverhoging van minimaal 10 centimeter gerealiseerd in 2026.	Conform planning
4.	Percentage projecten opgeleverd waarin watersystemen zijn aangepast voor doorstroming volgens programmering.	Betere doorstroming en wateraanvoer- en afvoercapaciteit door aanpassingen aan watergangen en kunstwerken.	90% van de watersysteemprojecten volgens programmering opgeleverd in 2026.	Conform planning
5.	Percentage gerealiseerde onderhoudsopgave watergangen (t.o.v. beheer- en onderhoudsplan en jaarplanning).	Wateroverlast verminderen door goed onderhoud en doorstroming van watergangen.	95% van jaarlijkse onderhoudsopgave watergangen gerealiseerd in 2026.	Conform planning
6.	Percentage assets dat voldoet aan de gestelde onderhoudsnorm.	Stuwen, inlaten en kunstwerken (assets) in goede staat houden voor een robuust watersysteem.	95% van alle actieve kunstwerken in goede staat in 2026. 95% van jaarlijkse inspecties stuwen en inlaten uitgevoerd in 2026.	Conform planning
7.	Percentage schoongemaakte locaties	Invasieve exoten terugdringen of beheersen om wateraanvoer, afvoer en biodiversiteit te beschermen.	50% van de vastgelegde locaties invasieve exoten schoongemaakt in 2026.	2%
8.	Percentage projecten waarin participatie conform beleid heeft plaatsgevonden	Bewoners en gebruikers actief betrekken bij het watersysteembeheer en -ontwikkeling.	95% van projecten waarin participatie conform beleid heeft plaatsgevonden in 2026.	Nog niet bekend.

Toelichting op prestatie-indicatoren

1. 70% van de KRW-maatregelen is uitgevoerd in 2026: de huidige stand van zaken is 66%. We verwachten dat dit meer dan 70% zal zijn, eind 2026.
2. Het laatste en vierde deeltraject: intichten waterin- en uitlaat aan de zuidkant op de locatie van de voormalige boerderij start na het broedseizoen en de planning is voor het stormseizoen op te leveren. Conform planning.
3. In Leechlan - Grou/Warten (Veenweideprogramma) is de inrichting voor 100 ha. HAKLAM-projecten uitgevoerd.
4. Conform planning.
5. Conform planning.
6. Conform planning.
7. In de maanden januari, februari en een deel van maart zijn de planten niet goed zichtbaar in het water om ze te verwijderen. De verwachting is dat de vorst van afgelopen winter een positieve impact heeft op de planten groei.
8. Deze gegevens zijn ultimo 2026 nog niet gemeten.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Gebiedsgerichte aanpak van het watersysteem
Gebiedsgericht werken begint met een op het gebied gerichte organisatie, een gebiedsgerichte programmering en een integrale opdrachtverlening. Daarbij willen we dat onze aanpak voor het watersysteem aansluit bij de specifieke kenmerken en behoeften van elk gebied. Daarom zetten we vol in op gebiedsgericht maatwerk, waarbij we samenwerken met lokale partners zoals agrariërs, bewoners en natuurorganisaties. Onze beheerders zijn zichtbaar en actief in het gebied. Met korte lijnen naar belanghebbenden zorgen we voor snelle afstemming. Ze vervullen hiermee voor ons een ambassadeursrol . De kennis en ervaring van "buiten" benutten we om onze nieuwe plannen en projecten te versterken met praktische en frisse inzichten. Door intensieve samenwerking met de provincie, gemeenten, landbouw en natuurorganisaties stemmen we het peilbeheer en de inrichting van het watersysteem af op lokale behoeften en toekomstige ontwikkelingen.

Het maatwerk dat we toepassen hebben we ingedeeld naar deelgebieden veen, klei en zand, bebouwd gebied en Waddeneilanden. Voor ieder deelgebied brengen we de specifieke wateropgaven in kaart, zodat we samen kunnen werken aan gedragen en effectieve oplossingen. We organiseren participatiebijeenkomsten en pilots om nieuwe ideeën en initiatieven te testen en te ondersteunen.

Deelgebied veen
Onder de paraplu van het Veenweideprogramma werken we samen met de provincie, gemeenten en landbouworganisaties aan pilots en gebiedsprocessen in de onder het programma vallende gebieden. Met het verhogen van het waterpeil zoeken we een juiste balans tussen waterbeheer, landbouw en natuur. Samen kijken we ook naar innovatieve maatregelen zoals natte teelten en vernatten van deze veengebieden om het veen beter vast te houden. Aanpassingen in het watersysteem in deze benoemde gebieden kunnen alleen gerealiseerd worden als er vrijwillig meegewerkt wordt. Dit lukt alleen als er voldoende middelen zijn om nadelige effecten te mitigeren.

Het tweede ijkmoment van het Veenweideprogramma is in 2027 voorzien. Hierin zal de keuze gemaakt moeten worden of de veengebieden met een veenpakket dunner dan 80 centimeter (inclusief moerige gronden) en de veengebieden met een dik kleidek (dikker dan 40 centimeter) ook een bijdrage moeten leveren aan de doelstellingen van het Veenweideprogramma.

Op basis van de evaluatie van het huidige Waterbeheerprogramma lopen we in het veen met een aantal activiteiten achter. In de gebiedsprocessen zetten we van nu in op het realiseren van verhogen van peilen en extra waterberging. Hiervoor moeten we ons richten op draagvlak in deze gebieden. Voor het inrichten van overgangszones rond kwetsbare functies gaan we de provincie vragen om inventarisaties hiervoor grootschaliger op te pakken. Voor het aanpassen van de waterhuishouding zetten we in op het gebiedsproces om gezamenlijke ambities en doelen te verkennen. In Aldeboarn De Deelen zuid gaan we starten met de eerste maatregelen om peilopzet mogelijk te maken. We gebruiken de ervaringen van Aldeboarn - De Deelen om in de andere gebiedsprocessen sneller stappen te kunnen zetten.

Deelgebied klei

In het Regionaal Waterprogramma van de provincie is afgesproken om samen een integrale visie voor noordelijk zeekleigebied op te stellen. In grote lijnen is de visie voor het watersysteem in het zeekleigebied in de BoVi opgenomen. De visie wordt nog verder uitgewerkt in ruimtelijke beleid (POVI) en beleid en maatregelen die in het nieuwe WBP zullen worden opgenomen. Aansluitend volgt programmering van deze maatregelen. We brengen daarbij in beeld hoe het staat met de verzilting in de ondergrond, onder andere via het onderzoekstraject FRESHEM, en verzilting van het watersysteem en de ondergrond zoveel mogelijk tegengaan om de hoogwaardige akkerbouw in stand te houden. Dit in samenwerking met Salta, waar kennis over verzilting gedeeld wordt.

Deelgebied zand

In de zandgronden willen we water vasthouden om verdroging tegen te gaan en om piekafvoeren naar het lage midden te verkleinen. Dat doen we door te investeren in waterconserverings-maatregelen op terreinen van derden, door grondwateronttrekkingen meer in balans te brengen met de aanvulling van grondwater, en door beekherstel. Bij de voorbereiding van die maatregelen werken we samen met de provincie, gemeenten, landbouw en natuurorganisaties om alle belangen in een integraal ontwerp te behartigen. Door (regen)water in (landbouw)bodems langer vast te houden verminderen we de emissies van nutriënten (met name stikstof en fosfor) en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater en wordt de waterkwaliteit verbeterd en het halen van de doelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) vergroot. Een voorbeeld van een project in deze is het project Koningsdiep.

Voor meer grip op grondwateronttrekkingen ontwikkelen we beleid (Duurzaam Beheer Zoetwater) waarin de grondwatervoorraad beter wordt beschermd, natuur minder nadelige gevolgen ondervindt en water eerlijk verdeeld wordt tussen gebruikers. Samen met het dagelijks bestuur is de richting voor het nieuwe beleid bepaald, dit wordt dit jaar op een informatiebijeenkomst met het algemeen bestuur gedeeld. Na participatie volgt vaststelling in het algemeen bestuur (2027).

We ontwikkelen een programmering voor de zandgronden waarin is aangegeven welke maatregelen we waar in het gebied graag zien en welke investeringen daarvoor beschikbaar zijn.

Bij de waterconserveringsmaatregelen op terreinen van derden wordt zoveel als mogelijk de koppelkansen voor het verbeteren van de waterkwaliteit meegenomen. We handhaven de "Subsidieregeling ter bevordering van zoetwatervoorraad zandgronden 2023" en tegelijkertijd ontwikkelen we een kansenkaart voor waterconservering.

Deelgebied bebouwd gebied

Er is een projectleider ingehuurd om de afspraken vanuit de overeenkomsten met de gemeenten te vertalen in beleidsregels die op hun beurt weer plek krijgen in de legger. Er is nog enige discussie over de verantwoordelijkheid voor onderhoudsplicht voor schouw- en secundaire wateren. Het streven is om eind 2026 de beleidsregels in het algemeen bestuur vast te kunnen stellen.

Deelgebied Waddeneilanden

Voor de Waddeneilanden is het belangrijk om te zorgen voor een goed evenwicht tussen gebruik en aanvulling van het grondwater, zodat de zoetwaterbel onder de duinen behouden blijft. We zorgen dat het zoetwater in de duinen zo natuurlijk mogelijk in de duinen blijft en er zo min mogelijk zoetwater wordt afgevoerd van de eilanden naar de Waddenzee. In de polders gaan we verzilting tegen door hogere peilen.

In het Regionaal Waterprogramma van de provincie is afgesproken dat voor de vrij afstromende gebieden, waar ook een groot deel van de watersystemen van de Waddeneilanden onder vallen, een GGOR (Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime) wordt opgesteld. We willen in het proces van het opstellen van de Integrale Waterplannen de GGOR onderdeel maken. Voor Schiermonnikoog is het IWP al afgerond, het opstellen van een GGOR voor Schiermonnikoog zou een mooie pilot kunnen zijn voor andere GGOR processen.

We werken samen met provincie en gemeenten aan een gezamenlijke aanvraag binnen het deltaprogramma zoetwater voor subsidie uit het Deltafonds. Deze kan worden ingezet voor maatregelen om water vast te houden en zuinig watergebruik te stimuleren, maar ook voor adaptatiemaatregelen bij wateroverlast. De provincie heeft de regie over deze aanvraag.

In de verschillende gebiedsprocessen en projecten op de Waddeneilanden brengen we onze expertise in. Voorbeelden daarvan zijn de gebiedsprocessen Ameland en Terschelling, pilot hergebruik effluent rwzi Schiermonnikoog, PPS Terschelling, Klimaatdialoog Terschelling en de Integrale waterplannen (IWP) die de provincie voor elk Waddeneiland opstelt. Momenteel wordt voor Vlieland, Terschelling en Ameland gewerkt aan de definitiestudie (reikwijdtebepaling) zodat na de zomer de IWP's verder uitgewerkt kunnen worden. De provincie is hiervan de opdrachtgever. We werken samen met de betreffende gemeenten, Vitens, terrein beherende organisaties en de adviescommissies van de Waddeneilanden worden betrokken.

Het project Publiek-Private-Samenwerking (PPS) Terschelling is in april afgerond, de kennis daaruit wordt ingezet bij het opstellen van IWP Terschelling. De klimaatdialoog is in twee dorpen op Terschelling gevoerd en werken we nu in samenwerking met bewoners en gemeente en verder uit. Ook werken we samen met agrarische collectieven op de eilanden zodat zij weidevogelpompjes op agrarische gronden kunnen plaatsen.

Voor de IWP's is afgesproken om de maatregelen voor Wetterskip Fryslân die hieruit voortkomen te laten landen in het Waterbeheerprogramma (in de paragraaf over de Waddeneilanden); hiermee worden de maatregelen goed geborgd.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Klimaatbestendig maken van het watersysteem
Een klimaatbestendig watersysteem is bestand tegen piekneerslag én langdurige droogte.

We maken een boezemplan. De urgentie van de klimaatproblemen voor ons boezemsysteem, de nieuwe inzichten van het KNMI en over de zeespiegel en het steeds meer uitgevoerd raken van het huidige plan leidden tot de noodzaak van een nieuw plan als opvolger van het huidige Veiligheidsplan II.

Dit boezemplan heeft een aantal doelen:

- meer inzicht te krijgen in de effecten van klimaatverandering en zeespiegelstijging op de boezemwaterstanden en zoetwaterbeschikbaarheid en de verschillende functies van de Friese boezem om daarmee de belangrijkste dilemma's en keuzes goed in kaart te brengen.
- een overzicht bieden van de stand van de maatregelen uit het Veiligheidsplan II en de slimme praktijkoplossingen die we nu al doorvoeren.
  op basis van de verbeterde inzichten de maatregelen die we nu al nemen beoordelen op (verwachte) effectiviteit en efficiëntie.
- 'no regret' maatregelen benoemen om de huidige maatregelen aan te vullen en/of aan te passen voor de komende planperiode (2027-2037) en die ons financieel dichter bij de 'blauwe lijn' brengen. Daarbij besteden we ook aandacht aan wat nodig is om die maatregelen uit te kunnen voeren en welke hobbels (bijvoorbeeld financieel, medewerking van anderen et cetera) daarbij overwonnen moeten worden.
- het grondwerk te leggen voor maatregelpakketten voor de boezem voor de lange termijn.

In de tweede helft van dit jaar maken brengen we in kaart welke no regret oplossingen ons maatregelenpakket voor de komende planperiode versterken. Dit verwerken we in het boezemplan dat we in 2027 ter besluitvorming aan het algemeen bestuur aanbieden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Robuust maken van het watersysteem
Een robuust watersysteem betekent dat we flexibel kunnen inspelen op veranderingen en betrouwbaar waterbeheer blijven leveren aan inwoners, landbouw en natuur.

Hiervoor gaan we de beschikbare kennis en data beter benutten. Er is al een schat aan informatie: van waterstandsmetingen, sensordata en onderhoudsgegevens tot externe bronnen over weer, bodem en gebruik. Door het beter koppelen en benutten van deze data kunnen we integrale beslissingen nemen, die zorgen voor een effectieve inzet van onze middelen en meerwaarde bieden op systeemniveau. Het effectief ontsluiten van deze data voor alle stakeholders ondersteunt analyses om deze te vertalen naar concrete beslissingen over onderhoud, vervanging en ontwikkeling van onze infrastructuur. Niet als doel op zich, maar als middel om het watersysteem robuust te maken. Dit is een continu proces.

We zijn gestart met de voorbereidingen van het monitoringsplan waarin we beschrijven hoe we data verzamelen over waterkwaliteit, -kwantiteit en ecologie en hoe we die benutten voor beleid en beheer. Met behulp van slimme sensoren en data-analyses willen we sneller inspelen op veranderingen in het watersysteem, bijvoorbeeld bij droogte of extreme neerslag.

Hoogwatercircuits (HWC) vormen een integraal onderdeel van ons watersysteem. Vooral in het veenweidegebied staan we voor een fundamentele uitdaging: de functiebediening van deze circuits raakt uitgeput, peilhandhaving is ingewikkeld en de beheerkosten nemen toe. Met de vaststelling van de Aanpak Hoogwatercircuits in 2022 voeren we reparaties uit aan de meest urgente circuits. Voor een robuust en toekomstbestendig watersysteem, dat betaalbaar moet blijven, is echter een bredere aanpak nodig. Daarvoor zoeken we actief de samenwerking met andere overheden. In 2026 scherpen we de vastgestelde Aanpak HWCs aan.

In lijn hiermee zetten we in 2026 de uitvoering van de Funderingsaanpak Veenweide Fryslân voort. Daarnaast werken we aan de verdere ontwikkeling van deze aanpak, gebaseerd op de tussenevaluatie en in samenhang met nieuwe landelijke ontwikkelingen, zoals de Nationale Aanpak Funderingen (NAF). Hoogwatercircuits zijn een deelpilot in de Gebiedsgerichte Leeraanpak (2026-2028) vanuit de NAF.

Maatregelen

I10036 Gemalen Greidhoeke 2021 OW.25111

I10113 Revisie 3 gemalen Houtvaart, Hornster en Westermarder Útgongen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Schoon en gezond houden van het watersysteem
We werken aan een watersysteem dat schoon en gezond is voor mens, dier en natuur, en waarmee we voldoen aan de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Om dit te realiseren zetten we verschillende instrumenten in.

We werken aan een natuurvriendelijke inrichting en beheer van watersystemen. Daarvoor ronden we de huidige maatregelen in de planperiode 2022-2027 af. Tegelijk bereiden we ons voor op het nieuwe KRW-plan voor 2028-2033. Daarin worden nieuwe maatregelen opgenomen, ook om te compenseren voor de effecten van klimaatverandering, de opkomst van exoten en de toenemende druk op de ruimte. We investeren in natuurvriendelijke oevers, vismigratievoorzieningen en ecologische zones. Beheer en onderhoud aan watersystemen voeren we zo natuurvriendelijk mogelijk uit: zorgvuldig omgaan met het verwijderen van vegetatie en waterkwaliteitsbaggeren daar waar dat nodig is. Samen met de provincie werken we aan een natuurvriendelijke inrichting van watersystemen in de natuurgebieden. De uitvoering van deze maatregelen verloopt momenteel volgens planning.

We pakken verontreiniging bij de bron aan. Dat doen we door een zorgvuldige vergunningverlening en goed toezicht en handhaving. Recente ervaringen laten zien dat voldoende aandacht hiervoor belangrijk is.

Een bronaanpak geven we ook vorm in samenwerking met partners, bijvoorbeeld in de landbouw en industrie. Een voorbeeld daarvan is de samenwerking met agrarische partijen en de provincie in het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer (DAW) om door het nemen van bovenwettelijke (stimulerende) maatregelen de emissies van nutriënten (stikstof en fosfor) en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater te minimaliseren. We zoeken de samenwerking met de rijksoverheid, provincies en gemeenten, daar waar de instrumenten van het waterschap niet toereikend zijn om verontreiniging van het watersysteem te voorkomen

Ook met gemeenten werken we samen om de kwaliteit in stedelijk gebied te verbeteren: de aanpak van riooloverstorten en indirecte lozingen. Ook leiden we samen met gemeenten waterkwaliteitsdoelen voor het water in bebouwd gebied af. De uitvoering hiervan verloopt momenteel volgens planning.

We zetten voorlichting in om partijen en burgers te betrekken bij schoon en gezond water. In 2026 hebben we hier weer acties voor uitgevoerd, waaronder voorlichting op de opleiding voor dierenartsenassistenten over het gebruik van diergeneesmiddelen. Ook kennen we subsidieregelingen om schoon, gezond en voldoende water te stimuleren. Een voorbeeld daarvan is de subsidieregeling waterconservering op de hogere zandgronden, welke bij kan dragen aan verbetering van de hydrologische situatie op de zandgronden en in de beekdalen en vermindering van emissies van nutriënten en bestrijdingsmiddelen naar het water.

Door het uitvoeren van het Útfieringsplan Bioferskaat willen we de ecologische kwaliteit versterken door ecologisch beheer van onze terreinen en andere maatregelen die de leefgebieden voor planten en dieren verbeteren en verbinden. Denk aan het herstellen van natuurlijke oevers, het verwijderen van kunstmatige barrières voor vissen en gefaseerd maaien van rioolwaterzuiveringsterreinen en andere terreinen. Daarnaast pakken we invasieve exoten aan zoals grote waternavel en experimenteren met het wegvangen van invasieve rivierkreeften, omdat die de uitvoering van ons waterbeheer en de biodiversiteit bedreigen. Door samen te werken met natuurorganisaties en kennispartners zorgen we voor een integrale aanpak waarin biodiversiteit wordt meegenomen bij al onze werkzaamheden. Zo dragen we bij aan een gezond en veerkrachtig ecosysteem.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Betaalbaar houden van het watersysteem
We werken samen met partners en medeoverheden om de kosten voor het watersysteem beheersbaar te houden, waarbij we zorgen dat de standpunten van het Wetterskip zo goed mogelijk worden mee- en overgenomen in beleidsvorming, ruimtelijke ordening en uitvoering. Daarbij zetten we actief in op externe financiering.

Het algemeen bestuur staat de komende jaren voor koersbepalende besluiten, die richting geven aan het waterbeheer en de betaalbaarheid van het watersysteem. Het gaat om het ontwerp van het Waterbeheersplan 2028-2033, de inspraak bij de Provinciale en Gemeentelijke Omgevingsvisies en de vaststelling van de KRW-doelen 2028-2033. De uitvoering van deze trajecten verloopt momenteel volgens planning.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel worden de baten en de lasten voor programma Watersysteem getoond.

bedragen x € 1.000

Programma Watersysteem	Oorspronkelijke begroting 2026	Technische wijzigingen 2026	Actuele begroting 2026	Voorstel budgetwijziging	Nieuwe actuele begroting 2026
Baten					
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	722	-550	172	100	272
Adviezen vergunningen	-0	-0	-0		-0
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	12	550	562		562
Beheer hoeveelheid water	978	-0	978		978
Beheerinstrumenten watersystemen	21	-0	21		21
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-0	-0	-0		-0
Eigen plannen	679	-0	679		679
Handhaving	31	-0	31		31
Kostenplaatsen	-0	-0	-0		-0
Monitoring watersystemen	12	-0	12		12
Plannen van derden	180	-0	180		180
Toezicht	30	-0	30		30
Vergunningen en meldingen	40	-0	40		40
Totaal Baten	**2.704**	**-0**	**2.704**	**100**	**2.804**
Lasten					
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	-28.678	1.320	-27.358	765	-26.594
Adviezen vergunningen	-126	1	-125		-125
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	-6.214	-531	-6.745	928	-5.817
Beheer hoeveelheid water	-30.535	111	-30.425	587	-29.838
Beheerinstrumenten watersystemen	-991	7	-983		-983
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-0	-0	-0		-0
Eigen plannen	-10.140	21	-10.119		-10.119
Handhaving	-591	6	-586		-586
Kostenplaatsen	-0	-0	-0		-0
Monitoring watersystemen	-6.112	42	-6.070	341	-5.729
Plannen van derden	-761	4	-756		-756
Toezicht	-1.319	13	-1.307	22	-1.284
Vergunningen en meldingen	-2.498	19	-2.479		-2.479
Totaal Lasten	**-87.966**	**1.013**	**-86.953**	**2.643**	**-84.310**
Resultaat	**-85.262**	**1.013**	**-84.249**	**2.743**	**-81.506**

Toelichting op Wat mag het kosten?

Afwijkingen ten opzichte van actuele begroting 2026

Bij de baten wordt € 100.000 extra subsidie verwacht als vergoeding voor kwaliteitsbaggeren binnen de KRW maatregelen. De lasten nemen per saldo met ruim € 2,6 miljoen af. Dit wordt veroorzaakt door lagere afschrijvingslasten van per saldo € 1,1 miljoen. Doordat geplande investeringen vertragen zorgt dit voor lagere kapitaallasten.

De energielasten vallen binnen het Watersysteem € 373.000 gunstiger uit. Eerder bij de jaarstukken 2025 was hier ook sprake van. Het gaat hierbij om een structureel effect, welke ook bij de volgende begroting 2027 wordt ingeboekt. Binnen het beleidsproduct baggeren van waterlopen en saneren van waterbodem treedt vertraging op in het project kwaliteitsbaggeren Kleine Wielen. De uitvoering wordt nu in 2027 voorzien. De hiervoor gereserveerde € 700.000 wordt dit jaar niet besteed.

Lopende investeringen

In onderstaande tabel is de eindewerk-inschatting per project weergegeven. De eindewerk-inschatting is de prognose van de totale investeringskosten van een lopend project. De kosten van een project kunnen na verloop van tijd gaan afwijken van het vrijgegeven krediet, inclusief hetgeen is verwerkt aan afromingen en aanvullend krediet.

Lopende projecten

bedragen x € 1.000

	Toegekend krediet t/m rapportageperiode		Eindewerkinschatting (EWI)		Verschil		
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (A-C)	Netto (B-D)	
Gemalen en actieve kunstwerken	42.226	41.311	38.354	37.243	-3.872	-4.068	A
Watergangen en kunstwerken	5.257	4.757	5.642	5.019	385	262	B
KRW- inrichtingsmaatregelen	19.870	15.915	19.872	14.101	2	-1.814	C
Veen	500	288	500	287	0	-1	
Totaal	**67.853**	**62.271**	**64.368**	**56.650**	**-3.485**	**-5.621**	

Projecten met een onder- of overschrijding

De projecten met een afwijking op het krediet van meer dan 5% met een maximum van € 100.000 worden aangegeven. Bij het vaststellen van de voortgangsrapportage wordt het krediet aangepast.

bedragen x € 1.000

	Toegekend krediet t/m rapportageperiode		Eindewerkinschatting (EWI)		Verschil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (A-C)	Netto (B-D)
A. Gemaal de Sas	3.725	3.725	3.325	3.325	-400	-400
A. Gemaal Aldegea	4.100	4.100	3.900	3.900	-200	-200
A. Gemalen Jeth e.a.	3.790	3.790	3.390	3.390	-400	-400
A. Keersluizen boezem gebied Lege Walden	1.700	1.700	1.890	1.890	190	190
A. Nieuwbouw gemaal Koaipolder	1.550	1.550	1.200	1.200	-350	-350
A. Nieuwbouw gemaal Meskenwier	1.850	1.850	1.550	1.550	-300	-300
B. Water natuur en landbouw (Oldelamer)	2.000	1.500	2.400	1.777	400	277
C. Ruimte voor water in Jordaan	2.575	1.620	2.575	520	0	-1.100
C. Verbeteren watersysteem Alde Lune	2.000	2.000	2.000	1.300	0	-700
	23.290	**21.835**	**22.230**	**18.852**	**-1.060**	**-2.983**

Toelichting op onder- en/of overschrijding

Met ingang van 2026 worden niet langer de gemaakte uren mee geactiveerd in de investeringen, maar ten laste van de exploitatie gebracht. Dit zorgt voor een financieel gezondere en duurzame exploitatie. De toegekende kredieten uit eerdere jaren hielden hier nog rekening mee en worden nu aangepast. Overige bijzonderheden zijn:

A. Gemalen en actieve kunstwerken

Bij het project?Keersluizen boezem Lege Walden is de aanbesteding € 190.000 ongunstiger uitgevallen.

B. Watergangen en Kunstwerken

Bij het project Water, natuur en landbouw(Oldelamer) is er sprake van € 400.000 hogere uitvoeringskosten die deels gecompenseerd worden door een bijdrage van de provincie (€ 133.000).

C. KRW inrichtingsmaatregelen
Bij het project Ruimte voor water in Jordaan is een niet geraamde subsidie toegekend van € 1,1 miljoen. Hierdoor wordt het netto krediet verlaagd met dit bedrag. Datzelfde geldt ook voor het project Alde Lune. voor een bedrag van € 700.000.

Verstrekkingen

Omschrijving (toelichting)

Toelichting op verstrekkingen

Voor de investeringen binnen Watersysteem is de verwachting dat in 2026 de verstrekkingen met € 7,4 miljoen achterblijven ten opzichte van de begroting. Hiervan wordt € 5,3 miljoen verklaard doordat er nog geen concrete projecten als cofinanciering in de pijplijn zitten voor Gebiedsprocessen in 2026. Voor Veenweide en Klimaatadaptatie zijn er ook nog geen directe investeringsprojecten gestart. Deze kredieten blijven echter wel gereserveerd om in de toekomst aangewend te worden.

Bij de verstrekkingen van kunstwerken actieve waterbeheersing en inrichting watersystemen is sprake van onderuitputting als gevolg van de aanpassing van de activeringsgrens. Bij KRW projecten is sprake van een inhaaleffect van doorgeschoven kredietaanvragen uit 2025, waardoor er meer aangevraagd wordt dan begroot in 2026.

Excel-tabel

Verstrekkingen investeringskredieten 2026

(bedragen x € 1.000)

	Verzamelbesluit	Oorspronkelijke begroting 2026		1e Prognose 2026		Verschil	
		Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
Gebiedprocessen en gebiedsgericht werken	B	5.300	5.300	0	0	-5.300	-5.300
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WS	A	380	380	380	380	0	0
Inrichting watersystemen, landelijk	A	1.663	1.663	1.700	1.150	38	-513
Klimaatadaptatie	B	1.235	1.235	0	0	-1.235	-1.235
KRW maatregelen	A	2.090	2.090	5.150	4.750	3.060	2.660
Kunstwerken actieve waterbeheersing	A	12.588	12.588	13.600	10.800	1.013	-1.788
Uitvoeringsplan Veenweide	A	1.235	1.235	0	0	-1.235	-1.235
Totaal		**24.490**	**24.490**	**20.830**	**17.080**	**-3.660**	**-7.410**

A = vrijgegeven via verzamelbesluit bij begroting 2026

B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur

Programma Waterketen

Strategisch doel

Het waarborgen van een doelmatige, duurzame en betrouwbare inzameling en zuivering van afvalwater en het terugwinnen van waardevolle grondstoffen. Dit doen we met aandacht voor bescherming van de volksgezondheid, versterking van de circulaire economie en het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Portefeuillehouder(s):	Remco van Maurik
Betrokken verbonden partijen:	Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F. en Vereniging Waterketen Onderzoek Noord

Ambitie

De waterketen levert een belangrijke bijdrage aan onze volksgezondheid, het milieu en de kwaliteit van de leefomgeving. Tegelijkertijd staat de waterketen onder grote druk, door uitdagingen rond waterbeschikbaarheid, waterkwaliteit en klimaatverandering. Voor een uitgebreide beschrijving verwijzen we hiervoor naar de begroting 2026.

Prestatie indicatoren

Door middel van meetbare grootheden geven we aan hoe goed, of hoe ver we zijn met het behalen van de doelstellingen. Ze geven de voortgang, kwaliteit en effectiviteit van beleid, projecten of programma's aan. De volgende kritieke prestatie indicatoren (KPI's) zijn voor 2026 opgenomen:

Nr.	KPI	Doelstelling	Meetwaarde	Realisatie 1e kwartaal 2026
1.	Percentage gezuiverd afvalwater dat voldoet aan lozingseisen	Voldoen aan de wettelijke lozingseisen.	100% van het gezuiverde afvalwater voldoet in 2026.	Conform planning
2.	Stikstofemissie bij rwzi's	Verminderen van stikstoflozingen naar het oppervlaktewater.	Maximaal 475 ton stikstofemissie in 2026.	Wordt naar verwachting gehaald
3.	Fosfaatemissie bij rwzi's	Verminderen van fosfaatlozingen naar het oppervlaktewater.	Maximaal 76 ton fosfaatemissie in 2026.	Wordt naar verwachting gehaald

Toelichting op prestatie-indicatoren

De verwachting over geheel 2026 is dat we de prestatie-indicatoren zullen gaan halen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Afname en Transport

In de gebouwde omgeving en in buitengebieden, zamelen gemeentes het gebruikte water zorgvuldig in. Wij nemen het afvalwater over in ons persleidingstelsel en transporteren het naar de rioolwaterzuiveringen (RWZI's). We zien erop toe dat afvalwaterverwerking bij grootschalige renovaties en in geval van storingen voldoende is gewaarborgd.

De trend is dat er steeds minder regenwater via de gemengde riolering wordt afgevoerd naar de RWZI's. Gemeentes spannen zich in om vuilwater en regenwater verdergaand te scheiden, ook al doen zich vaak alleen afkoppelingsmogelijkheden voor bij nieuwbouw- of herontwikkeling van woongebieden.

Vanuit de nieuwe Richtlijn Stedelijk afvalwater zullen rioleringsplannen opgesteld moeten worden. Dit biedt mogelijkheden om afkoppeling een nieuwe impuls te geven. Het verminderen van de hoeveelheid schoon regenwater in het afvalwater vergroot ook de mogelijkheden om op termijn het afvalwater circulair te zuiveren. We adviseerden gemeenten hierbij in het oplossen van knelpunten in het stedelijk waterbeheer.

We inspecteren in 2026 het laatste Asbestcement(AC)-persleidingtraject, van Beetsterzwaag naar rwzi-Gorredijk. Daarmee is de conditie en restlevensduur van allen AC-leidingen in beeld.
In 2026 zijn de voorbereidingen/werkzaamheden, conform het meerjarig vervangingsplan, begonnen met het vervangen van de persleidingen RG Westereen – rwzi-Damwoude, RG Buitenpost – rwzi-Kootstertille, RG de Blesse - rwzi Wolvega, RG Oostmahorn - Anjum, RG Oude Bildtzijl - Vrouwenparochie, Rg Vrouwenparochie – St Annaparochie, RG Noordwolde - Steggerda, RG Reduzum - Jirnsum en vervanging van de ontvangstput Scharsterbrug.
We zijn gestart met het vervangen van de elektrische installaties van de rioolgemalen. Het telemetriesysteem van de rioolgemalen, welke in 2025 is vervangen wordt in 2026 getest, geoptimaliseerd en in bedrijf genomen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Zuiveren
We willen ervoor zorgen dat het huishoudelijk en industrieel afvalwater in ons gebied duurzaam en efficiënt wordt gezuiverd, zodat we bijdragen aan de volksgezondheid, een schoon oppervlaktewater en een gezonde leefomgeving. Dit bereiken we door onze 27 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) goed te beheren, in stand te houden en continu te verbeteren. We investeren in renovaties, procesoptimalisaties zoals het terugwinnen van grondstoffen en in nieuwe technieken die bijvoorbeeld ook microverontreinigingen en medicijnresten kunnen verwijderen. Natuurlijke waterzuiveringstechnieken hebben een kleinere ecologische voetafdruk dan gebruikelijke zuiveringstechnieken, maar verbruiken ook minder energie. In de vastgestelde energievisie wordt hier al meer concreet richting aan gegeven door bijvoorbeeld mogelijkheden te onderzoeken naar windmolens bij de zuiveringen of nog meer slib te vergisten dan de 30% die we nu doen op 4 van onze 27 zuiveringslocaties.

Toekomstvisie waterzuiveren
In het Coalitieakkoord 2023 - 2027 is vastgesteld dat er een toekomstvisie voor de waterketen moet komen. In 2026 wordt deze visie ter vaststelling aan het Bestuur voorgelegd. De aanpassingen en verbeteringen aan de waterketen die wij de komende decennia met elkaar willen realiseren, vinden plaats in een context van een gelimiteerde personele capaciteit bij de overheidspartijen, ontwerp- en ingenieursbureaus en het uitvoerend bedrijfsleven. Ook de betaalbaarheid van de benodigde investeringen en de boven- en ondergrondse ruimte die daarvoor nodig is, kan zorgen voor beperkingen in de ambitie en uitvoeringskracht. In 2026 starten we met de uitwerking van de waterketenvisie en prioritering van maatregelen naar een uitvoeringsplan.
Vooruitlopend stellen we voor de zomer een maatregelenpakket op voor het terugdringen van stikstof- en fosfaatemissies uit rwzi's naar KRW-waterlichamen om te voldoen aan de KRW-waterkwaliteitseisen en richtlijn stedelijk afvalwater (RSA).

Emissie lachgas en methaan
Lachgas levert een relatief grote bijdrage aan de CO_2 voetafdruk van de rwzi's. Op landelijk niveau is met de meetgegevens van 142 zuiveringen geconstateerd dat meer dan de helft van deze 142 zuiveringen een lage risicoschatting heeft voor de vorming van lachgas, circa 15% kent een hoge risicoschatting. Bij ons waterschap valt er geen rwzi in de hoge risicocategorie. De methaanemissie van rwzi's is een relatief kleinere bron van broeikasgassen. De Unie van Waterschappen is gestart met een community of practice werkgroep om methaanemissie beter in beeld te brengen. Op 10 van onze rwzi's wordt de lachgasemissie in 2026 gemeten. De meetresultaten nemen we mee in de klimaatmonitor en worden gedeeld met het landelijke versnellingsprogramma monitoring van lachgas van de Unie van Waterschappen. In 2026 onderzoeken we de methaanemissie bij het influentwerk van rwzi Sneek en rwzi Heerenveen.

Datagedreven Assetmanagement
De komende jaren gaan we door met langlopende, grootschalige projecten zoals het vernieuwen van de rwzi in Franeker en sluiting van rwzi Sint Annaparochie. Het besluit over het investeringskrediet wordt verwacht in 2028. In september dit jaar vindt er besluitvorming plaats over het tracé van de persleiding Sint Anneparochie/Franeker. Gelijktijdig ligt een uitbreiding op het voorbereidingskrediet van het hele project voor. We blijven innovaties ondersteunen zoals de decentrale sanitatie in Sneek (SWITCH20). Strenger wordende wet- en regelgeving (Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen) en toegenomen digitale dreiging zorgen ervoor dat aan cybersecurity een hoger strategisch belang wordt toegewezen. Wetterskip investeert in digitale technologie om veiligheidsrisico's te beheersen en installaties slimmer te besturen.

Onderzoek naar de toepassing van nazuivering op rwzi's (4e trap)
In 2026 doen we onderzoek naar het functioneren van een innovatief drumfilter op onze rwzi in Oosterwolde. Op onze rwzi op Schiermonnikoog starten we een onderzoek naar verwijderen van microverontreinigingen uit effluent. Op de demosite in Leeuwarden onderzoeken we een nieuwe technologie voor het verwijderen van microverontreinigingen ter voorbereiding op het ontwerp van rwzi Franeker. De bedoeling is om de huidige zandfilters op rwzi Franeker op termijn om te bouwen naar een biologisch actief koolfilter (bio-GAK).

Wat willen we bereiken en wat gaan we daar voor doen?

Slibverwerking
We doen ervaring op met de bedrijfsvoering van de nieuwe slibontwateringsinstallatie. De besturing wordt zo goed mogelijk ingeregeld om de ontwateringsresultaten nog te verbeteren. Ook de inzet van zo efficiënt mogelijk technologie en een optimale logistiek, helpen. De terugwinning van grondstoffen en nutriënten leveren namelijk ook opbrengsten op.

De eerste resultaten van het project PHA2USE tonen aan dat we een plasticvervanger uit zuiveringsslib kunnen maken. Dit project zijn we in samenwerking gestart met 5 waterschappen, STOWA, HVC en Pacques Biomaterials en verkeert in de onderzoeksfase voor verdere opschaling. Verder onderzoeken we gezamenlijk met andere waterschappen om aandeelhouder te worden bij AquaMinerals, in navolging van 8 waterschappen die al zijn aangesloten.
Het afwegings- en duurzaamheidskader voor de keuze van het slibafzetkanaal omvat een economische, ecologische en sociale dimensie. Na de aanbesteding in 2025 zijn we gestart met de voorbereidingen voor de logistieke en administratieve processen bij de marktpartij. In 2027 loopt het contract met onze huidige slibeindverwerker af en de aanbesteding heeft plaatsgevonden. We bereiden de afzetroute en het contractbeheer voor de slibeindverwerking verder voor.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel worden de baten en de lasten voor het programma Waterketen getoond.

bedragen x € 1.000

Programma Waterketen	Oorspronkelijke begroting 2026	Technische wijzigingen 2026	Actuele begroting 2026	Voorstel budgetwijziging	Nieuwe actuele begroting 2026
Baten					
Eigen plannen	29	-0	29		29
Getransporteerd afvalwater	55	-0	55		55
Gezuiverd afvalwater	856	-0	856	514	1.369
Kostenplaatsen	-0	-236	-236	545	309
Ondersteunenden beheerproducten	-0	60	60	-10	50
Verwerkt slib	60	-60	-0		-0
Totaal Baten	**1.000**	**-236**	**763**	**1.049**	**1.812**
Lasten					
Afvalwaterbehandeling door derden	-610	-0	-610	85	-525
Eigen plannen	-697	-19	-716		-716
Getransporteerd afvalwater	-7.690	-14	-7.703	-102	-7.805
Gezuiverd afvalwater	-32.856	-308	-33.164	-879	-34.043
Kostenplaatsen	-0	236	236		236
Ondersteunenden beheerproducten	-0	-15.161	-15.161	-552	-15.713
Verwerkt slib	-15.474	15.474	-0		
Totaal Lasten	**-57.327**	**209**	**-57.118**	**-1.447**	**-58.566**
Resultaat	**-56.327**	**-27**	**-56.355**	**-399**	**-56.753**

Toelichting op Wat mag het kosten?

Afwijkingen ten opzichte van actuele begroting 2026
Bij de baten worden circa €?1 miljoen extra opbrengsten verwacht. Enerzijds door hogere vergoedingen voor verrichte werkzaamheden door het laboratorium, voor onder andere het RIVM, van €?545.000 en anderzijds door hogere energie terug levering van €?514.000. Het gaat hierbij om een structureel voordeel welke ook bij de volgende begroting 2027 wordt ingeboekt. Dit geldt ook voor een besparing op de energielasten van per saldo €?132.000?

De lasten nemen per saldo met ruim €?1,4 miljoen toe.?Binnen het beleidsproduct Afvalwaterbehandeling door derden worden de kosten voor het grensoverschrijdend afvalwater (het afvalwater dat Waterschap Noorderzijlvest voor Wetterskip Fryslân zuivert) verantwoord. Met ingang van 1 januari 2026 is een nieuw contract afgesloten. Door een andere manier van verrekening (op basis van VE-tarief) zijn de kosten voor de zuivering van dit afvalwater toegenomen met €?140.000. Bij Gezuiverd afvalwater wordt door steeds meer risico gestuurd onderhoud voor het instant houden van de zuiveringsinstallaties toenemende kosten op het werktuigbouwkundig onderhoud van de zuiveringen van per €?575.000.?De werkzaamheden in het kader van het baggeren van de zuiveringsinstallatie Leeuwarden (Verwerkt slib) waren initieel gepland eind 2025. Echter hebben de werkzaamheden begin 2026 plaatsgevonden. Dit leidt tot een toename van de kosten voor zandverwijdering van €?600.000.

Lopende investeringen

In onderstaande tabel is de eindewerk-inschatting van de overige projecten weergegeven. De eindewerk-inschatting is de prognose van de totale investeringskosten van een lopend project. De kosten van een project kunnen na verloop van tijd gaan afwijken van het vrijgegeven krediet, inclusief hetgeen is verwerkt aan afromingen en aanvullend krediet.

Lopende projecten

Bedragen x € 1.000	Toegekend krediet t/m rapportageperiode		Eindewerkinschatting (EWI)		Verschil		
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (A-C)	Netto (B-D)	
SOI Heerenveen(nazorg)	4.150	4.150	3.650	3.650	-500	-500	A
RWZI en transportstelsels	60.000	57.820	60.686	58.506	686	686	B
Infrastructuur geautomatiseerde assets	7.900	7.900	7.950	7.950	50	50	C
Totaal	**72.050**	**69.870**	**72.286**	**70.106**	**236**	**236**	

Projecten met een onder- en/of overschrijding
De projecten met een afwijking op het krediet van meer dan 5% met een maximum van € 100.000 worden aangegeven. Bij het vaststellen van de voortgangsrapportage wordt het krediet aangepast. Deze middelen worden verrekend met het beschikbaar gestelde verzamelkrediet.

Bedragen x € 1.000	Toegekend krediet		Eindewerk inschatting (EWI)		Verschil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (A-C)	Netto (B-D)
A. SOI Heerenveen nieuwbouw	4.150	4.150	3.650	3.650	-500	-500
B. Rwzi Burdaard slibbakken	1.350	1.350	2.350	2.350	1.000	1.000
B. Persleiding Bûtenpost Koatstertille	3.665	3.665	2.800	2.800	-865	-865
B. Persleiding Nijega Opeinde	3.300	3.300	2.900	2.900	-400	-400
B. Rwzi Franeker fijnroosters	2.000	2.000	2.400	2.400	400	400
B. Persleiding Veenwouden	600	600	700	700	100	100
	15.065	15.065	14.800	14.800	-265	-265

Toelichting op onder- of overschrijding
Met ingang van 2026 worden niet langer de gemaakte uren mee geactiveerd in de investeringen, maar ten laste van de exploitatie gebracht. Dit zorgt voor een financieel gezondere en duurzame exploitatie. De toegekende kredieten uit eerdere jaren hielden hier nog rekening mee en worden nu aangepast. Daarnaast zijn er nog enkele andere oorzaken:

A.?SOI Heerenveen nieuwbouw
Het project is in 2025 opgeleverd en bevindt zich nu in de nazorgfase, voordat het aan beheer kan worden overgedragen. Financieel is het project binnen het toegekende investeringskrediet gerealiseerd. Nu blijkt uit de verrekening met de aannemer dat de risicoregeling voor prijsindexering niet nodig is.

B.?Rwzi Burdaard
De scope van het project is gewijzigd omdat de slibbakken in zodanig slechte staat waren dat vervanging nodig was. Daarnaast was in het krediet geen bouwput met damwand voorzien. De bouwput is nodig om schade te voorkomen aan omliggende bebouwing en cultuurhistorisch erfgoed en bescherming van bestaande ondergrondse zuiverings-infrastructuur. De aanbesteding is gepland in juni.?

B.?Persleiding Nijega Opeinde
Het project wordt in het 2e kwartaal financieel afgerekend, tegen lagere kosten dan geraamd. De uitvoering is efficiënt verlopen met adequaat toezicht, waardoor er een meevaller van € 400.000 op de projectkosten is gerealiseerd.

B.?Rwzi Franeker vervangen fijnroosters
De inschrijving valt hoger uit dan de ingeschatte raming als gevolg van de onzekerheden over de ontwikkeling van marktprijzen in verband met de geopolitieke situatie.

B. Persleiding Veenwouden
Gezien de conditie van de persleiding is vervanging over een grotere lengte noodzakelijk dan waar bij de krediet aanvraag rekening was gehouden. De?projectscope wordt daarom uitgebreid.

Verstrekkingen

Omschrijving (toelichting)

Toelichting op verstrekkingen

Verstrekkingen zijn besluiten van het algemeen en dagelijks bestuur, waarbij zij de organisatie mandateert tot het doen van uitgaven en het aangaan van verplichtingen ten aanzien van investeringskredieten. Binnen Waterketen vindt een verschuiving plaats van verstrekkingen rwzi's naar transportstelsel.

Excel-tabel

Verstrekkingen investeringskredieten 2026

(bedragen x € 1.000)

	Verzamelbesluit	Oorspronkelijke begroting 2026		1e Prognose 2026		Verschil	
		Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WK	A	7.505	7.505	7.505	7.505	0	0
KRW maatregelen	A	475	475	475	475	0	0
RWZI Franeker (voorbereidingskrediet)	B	3.000	3.000	3.000	3.000	0	0
RWZI's	A	13.300	13.300	4.425	4.425	-8.875	-8.875
Spoordok	B	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	-	-
Transportstelsel	A	6.270	6.270	14.525	14.525	8.255	8.255
Verbeteringen en KAM	A	2.850	2.850	2.850	2.850	0	0
Totaal		33.400	33.400	32.780	32.780	-620	-620

A = vrijgegeven via verzamelbesluit bij begroting 2026

B = separaat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur

Overzicht van dekkingsmiddelen

Overzicht dekkingsmiddelen
N.v.t.

De belastingopbrengsten
N.v.t.

Dividenden
N.v.t.

Het saldo van de financieringsfunctie
Omschrijving (toelichting)

N.v.t.

Overige algemene opbrengsten
Omschrijving (toelichting)

N.v.t.

Onvoorzien

Omschrijving (toelichting)

N.v.t.

Overzicht van baten en lasten

bedragen x € 1.000

	Oorspronkelijke begroting 2026	Technische wijzigingen 2026	Actuele begroting 2026	Voorstel budgetwijziging	Nieuwe actuele begroting 2026
Baten					
Programma Bestuur en Organisatie	2.590	-301	2.289	-0	2.289
Programma Waterveiligheid	1.717	-0	1.717	-0	1.717
Programma Watersysteem	2.704	-0	2.704	100	2.804
Programma Waterketen	1.000	-236	763	1.049	1.812
Overzicht Dekkingsmiddelen					
Belastingopbrengsten	225.098	-0	225.098	-0	225.098
Dividenden	2.900	-0	2.900	148	3.048
Overige algemene opbrengsten	1.918	-0	1.918	25	1.943
Saldo van de financieringsfunctie	242	-0	242	-0	242
Totaal Baten	**238.168**	**-537**	**237.631**	**1.322**	**238.953**
Lasten					
Programma Bestuur en Organisatie	-55.844	-795	-56.639	-115	-56.754
Programma Waterveiligheid	-36.555	105	-36.450	403	-36.047
Programma Watersysteem	-87.966	1.013	-86.953	2.643	-84.310
Programma Waterketen	-57.327	209	-57.118	-1.447	-58.566
Overzicht Dekkingsmiddelen		-0			
Belastingopbrengsten	-5.753	4	-5.748	-0	-5.748
Saldo van de financieringsfunctie	-242	-0	-242	-0	-242
Onvoorzien		-0			
Onvoorzien	-150	-0	-150	-0	-150
Totaal Lasten	**-243.837**	**537**	**-243.300**	**1.484**	**-241.816**
Reserves					
Reserves	5.669		5.669	200	5.869
Totaal Reserves	**5.669**	**-0**	**5.669**	**200**	**5.869**
Begroot resultaat	**0**	**-0**	**0**	**3.006**	**3.006**

Budgettair neutrale wijzigingen

Omschrijving (toelichting)

Budgettaire wijzigingen ontstaan als gevolg van aanpassingen in beleid, financiering, taken of externe omstandigheden. Conform de financiële verordening mag het dagelijks bestuur besluiten nemen om budgetten anders in te zetten. Deze wijzigingen worden achteraf aan het algemeen bestuur voorgelegd ter vaststelling. Hieronder lichten we de wijzigingen kort toe:

De budgetten voor het Persoonsgebonden Basis Budget zijn gecentraliseerd bij het programma Bestuur en Organisatie. Als gevolg hiervan is er sprake van een budgetverschuiving tussen de programma's. Daarnaast zijn er nog enkele verschuivingen in budgetten waaronder klimaatadaptieve middelen, die beter aansluiten waar de uitvoering ook plaatsvindt.

Excel-tabel

bedragen x € 1.000

Programma	Budgettair neutrale wijziging
Baten	
Programma Bestuur en Organisatie	-301
Programma Waterveiligheid	-0
Programma Watersysteem	-0
Programma Waterketen	-236
Overzicht Dekkingsmiddelen	
Belastingopbrengsten	-0
Dividenden	-0
Overige algemene opbrengsten	-0
Saldo van de financieringsfunctie	-0
Totaal Baten	**-537**
Lasten	
Programma Bestuur en Organisatie	-795
Programma Waterveiligheid	105
Programma Watersysteem	1.013
Programma Waterketen	209
Overzicht Dekkingsmiddelen	
Belastingopbrengsten	4
Saldo van de financieringsfunctie	-0
Onvoorzien	
Onvoorzien	-0
Totaal Lasten	**537**
Eindtotaal	**-0**

Mutaties reserves

Bestemmingsreserves

Omschrijving (toelichting)

De bestemmingsreserve generatiebeleid wordt ingezet om in geval van pensionering afdelingen tijdelijk in aanvullende middelen te voorzien om zo een overlap te creëren zodat er een warme kennisoverdracht te realiseren. Er is dan kort sprake van een dubbele bezetting om de voortgang van de werkzaamheden te borgen.

Excel-tabel

Bedragen x € 1.000

Overige bestemmingsreserves	Balans per 31-12-2025	Toevoeging (+) 2026	Begrote onttrekking / vrijval (-) 2026	Verwachte balans per 31-12-2026	Voorstel extra onttrekking 2026
Langdurige bestemmingsreserves					
Generatiebeleid	369	0	0	369	-200
Innovatie	896	250	135	1.011	
Renovatie sluizen Lauwersoog	148	0	65	83	
HWBP	1.636	0	0	1.636	
Overdracht/ onderhoud Noorderpier	533	0	47	486	
Subtotaal langdurige bestemmingsreserves	3.582	250	247	3.585	-200
Bestemmingsreserves met korte looptijd					
Veiligheidstoetsing Keringen	538	0	0	538	
Bestemmingsres Bez.Centrum WG	62	0	0	62	
Waterconservering zandgronden	181	60	0	241	
Opstellen biodiversiteitsplan	94	0	0	94	
Aanvalplan exotenbestrijding	600	0	0	600	
Subtotaal bestemmingsreserves met korte looptijd	1.474	60	0	934	0
Bestemmingsreserves met karakter overlopende post					
Routekaart informatievoorziening	1.282	290	500	1.072	
Subtotaal bestemmingsreserves met karakter overlopende post	1.282	290	500	1.072	0
Totaal bestemmingsreserves	**6.338**	**600**	**747**	**5.591**	**-200**

Overzicht van lopende investeringen

Overzicht investeringen

N.v.t.

Overzicht op te starten projecten in 2026

N.v.t.

Toelichting op projecten 2026

...

Bijlagen

Definities beleidsproducten

Beleidsveld	Beleidsproduct	Toelichting op beleidsproduct
Strategisch beleid	Eigen plannen	Formuleren en vastleggen van het strategisch beleid van het waterschap voor zowel de reglementaire beheerstaken (waterkeringszorg, watersysteembeheer, zuiveringsbeheer, wegenbeheer en/of vaarwegenbeheer) als de wijze waarop op (dreigende) calamiteiten wordt gereageerd.
	Plannen van derden	De activiteiten van het waterschap gericht op het toetsen van, reageren op en beïnvloeden van de beleids(vormende) en ruimtelijke plannen van derden.
Waterkeringen	Beheersinstrumenten waterkeringen	Het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheersinstrumenten (legger, beheersregister, toetsing), teneinde de staat van de waterkeringen zichtbaar te maken.
	Aanleg en onderhoud waterkeringen	Het aanleggen en het in stand houden van het waterkerend vermogen van de waterkeringen die in beheer zijn bij het waterschap. Als een waterschap de kosten van de bijdrage aan het HWBP op dit product verantwoordt, dan moeten deze kosten worden meegenomen.
	Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	Het plan- en doelmatig bewaken van de waterkeringen in bedreigende situaties en het (doen of laten) treffen van maatregelen om de waterkerende functie te waarborgen alsmede het beperken van de gevolgen van calamiteiten.
Watersysteem	Beheersinstrumenten watersystemen	Het voorbereiden, op- en vaststellen alsmede onderhouden van instrumenten die het beheer van watersystemen ondersteunen
	Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	Aanleg, verwerving en onderhoud van waterlopen en kunstwerken voor de passieve waterbeheersing inclusief alle kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater en voorzieningen verwante belangen die daarin worden getroffen.
	Baggeren waterlopen/saneren waterbodems	Verwijderen van bagger- en saneringsspecie uit watersystemen en indien noodzakelijk dit milieuhygiënisch passend verwerken.
	Beheer hoeveelheid water	Het door middel van regulerende kunstwerken invloed uitoefenen op de hoeveelheid water, het oppervlaktewaterpeil en de waterkwaliteit in het watersysteem.
	Calamiteitenbestrijding watersystemen	Bestrijding van afwijkingen van de gewenste hoeveelheid water dan wel de kwaliteit of ecologische toestand daarvan voorzover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.
	Monitoring watersystemen	Het verzamelen, bewerken, verwerken, toetsen, analyseren en rapporteren van meetgegevens voor zowel het waterkwantiteits- als het waterkwaliteitsbeheer (met uitzondering van gegevens over de waterbodems).
Waterzuivering	Getransporteerd afvalwater	Het door het bouwen, verwerven, beheren, onderhouden en bedienen van transportgemalen en -leidingen mogelijk maken dat afvalwater wordt getransporteerd.
	Gezuiverd afvalwater	Het door het realiseren, overnemen, beheren, onderhouden en exploiteren van rioolwaterzuiveringsinstallaties en IBA-inrichtingen zorgen dat het aangeboden afvalwater wordt gezuiverd.
	Verwerkt slib	Het door het realiseren, beheren, onderhouden en exploiteren van slibverwerkingsinstallaties zorgen dat het zuiveringsslib en de andere restproducten van een rwzi of iba die voor een eindbestemming worden aangeboden tot een eindproduct worden verwerkt.
	Afvalwaterbehandeling door derden	Het laten verwerken van afvalwater uit het eigen beheersgebied door andere beheerders van rioolwaterzuiveringsinstallaties.
Vaarwegen en havens	Beheersinstrumenten vaarwegen en havens	Het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheersinstrumenten (legger en beheerregister), teneinde de staat van de vaarwegen en havens zichtbaar te maken.
	Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	Het op basis van het beheersplan vaarwegen aanleggen, verwerven, verbeteren en onderhouden van vaarwegvoorzieningen.
	Verkeersregeling en -veiligheid vaarwegen en havens	Alle activiteiten die een waterschap uitvoert als nautisch beheerder belast met het regelen van het scheepvaartverkeer op basis van de Scheepvaartverkeerswet.
VTH	Beheer keurkwartet en VTH-beleid	Voorbereiding, op- en vaststelling alsmede het onderhoud van de Keurverordening, de beleidsregels, de algemene regels en de richtlijnen voor de legger van het waterschap waarbij de ge- en verbodsbepalingen ten aanzien van beheer, onderhoud en gebruik van water en de waterstaatskundige infrastructuur door derden worden geregeld. Eén en ander gebeurt als bevoegd gezag op basis van de Waterwet en de Waterschapswet en daaruit voortvloeiende of daarmee samenhangende regelgeving Tevens het beheer van het wettelijk verplichte T&H-beleid en (toekomstig) V-beleid (Wet VTH-criteria).
	Vergunningen en meldingen	Het als bevoegd gezag verlenen van vergunningen en het afhandelen van meldingen op basis van de Waterwet- en –daarmee samenhangende regelgeving (zoals de keur).
	Adviezen vergunningen	Adviezen die waterschappen verstrekken aan andere bevoegde gezagen in relatie tot de Waterwet- en daarmee samenhangende wet- en regelgeving, waartoe ook de Wabo behoort.

	Toezicht	De werkzaamheden die door of namens het waterschap – meestal als bevoegd gezag, maar bv. in het kader van de Wabo of samenloop als niet-bevoegd gezag – worden verricht om na te gaan of voorschriften van de waterschapsverordening en omgevingswet en daarmee samenhangende regelgeving worden nageleefd. Toezicht op de naleving ziet aldus op programmatische controle, is preventief en gaat gewoonlijk aan handhaving c.q. het toepassen van sancties vooraf.
	Handhaving	Alle acties van het waterschap als bevoegd gezag die gericht zijn op het ongedaan maken van en/of het toekomstig voorkomen van een toestand die in strijd is met de wettelijke voorschriften.
	Regulering lozingen	Aanvullende, niet direct bij andere beleidsproducten onder te brengen maatregelen waarmee gezorgd wordt voor het beheersen van lozingen op de bij het waterschap in beheer zijnde zuiveringstechnische werken en oppervlaktewateren.
Belastingheffing	Belastingheffing	Opstellen en actueel houden van wet- en regelgeving , het opleggen van aanslagen en het afhandelen van verzoek-, bezwaar- en beroepsprocedures op het gebied van belastingenaanslagen.
	Invordering	Betalingsverwerking, kwijtschelding en (dwang)invorderingsmaatregelen op het gebied van waterschapsbelastingen.
Bestuur	Bestuur	Alle activiteiten die gericht zijn op het besturen van het waterschap, waaronder de ambtelijke voorbereiding van bestuursvergaderingen.
Communicatie	Externe communicatie	De centrale en extern gerichte voorlichtende activiteiten van het waterschap.
Dekkingsmiddelen en saldo	Dekkingsmiddelen en saldo	De dekkingsmiddelen bestaan uit de belastingopbrengsten vermindert met de kwijtscheldingen en oninbare vorderingen. Tevens worden de overige dividenden en overige algemene opbrengsten (bijvoorbeeld grondverkopen) aan dit beleidsproduct toegerekend.

Lijst met afkortingen

Afkorting	Betekenis
BAW	Bestuursakkoord water
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BOvi	Blauwe Omgevingsvisie
BRO	Basisregistratie ondergrond
CIV	Centrum Innovatief Vakmanschap
CIV Water	Centrum voor Innovatief Vakmanschap Water
Commissie DSF	Commissie Dyken, Stêd en Finânsjes
CSIR	Cyber Security Implementatie Richtlijn
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive
DOP	Opgelost organisch gebonden fosfor
DSO	digitaal stelsel omgevingswet
FBWK	Fries bestuursakkoord Water en Klimaat
Fido	Financiering decentrale overheden
FPLG	Fries Programma Landelijk Gebied
Fumo	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing
GIS	Geografisch informatiesysteem
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GWAWO	Gemeentelijk Ambtelijk Water Overleg
GWW	Grond-, weg- en waterbouw
ha	Hectare
HWBP	HoogWaterBeschermingsProgramma
hWh	het Waterschapshuis
IBA	Individuele behandeling afvalwater
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IWR	Integrale Waterrapportage
KLM	Koehool - Lauwersmeer
km	Kilometer
KRW	Kaderrichtlijn water
LIMS	Laboratorium Informatie Management Systeem
NBK	Noordelijk Belastingkantoor
NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NVZ	Natuurvriendelijke zone

Afkorting	Betekenis
OAS-studies	Optimalisatiestudies van het afvalwatersysteem
OSW	Overdracht Stedelijk Water
OVEF	Openbare verlichting & Energie Fryslân
PBOW	Provinciaal Bestuurlijk Overleg Water
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RWK	Regionale waterkering
RWP	Regionaal Waterprogramma
SDG	Sustainable Development Goals
SGBP	sstroomgebiedbeheerplannen
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
SOC	Security Operations Center
SOI	Slibontwateringsinstallatie
Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
TEA	Thermische Energie uit Afvalwater
TEO	Thermische Energie uit Oppervlaktewater
UvW	Unie van Waterschappen
V&K	Vitale en kwetsbare functies
VFG	Vereniging van Friese Gemeenten
VKA	Voorkeursalternatief
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VVzB	Vereniging van zuiveringsbeheerders
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WABOS	water- en bodemsturend
WAC	Waterapplicatiecentrum
WBP	Waterbeheerprogramma
WILMA model	De WILMA staat voor Waterschap Informatie & Logisch Model Architectuur en is de 'referentiearchitectuur van de waterschappen'.
WON	Vereniging voor Waterketenonderzoek Noord Nederland
Woo	Wet open overheid
ZZS	Zeer zorgwekkende stoffen